

Nr 94.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om tillägg till kyrkolagen, m. m.; given Stockholms slott den 20 februari 1948.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll ävensom Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet den 1 november 1946, nr 9, och kyrkomötets skrivelse den 6 december 1946, nr 25, vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga

dels, jämlikt § 87 regeringsformen, härvid fogade, av kyrkomötet för dess del antagna förslag till

1) lag om tillägg till kyrkolagen, och

2) lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel,

dels, likaledes jämlikt § 87 regeringsformen, härvid fogade förslag till

3) lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall,

dels ock de vid Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet fogade, av kyrkomötet godkända förslagen till

4) lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster, samt

5) förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Propositionen innebär, att prästers ämbetsbrott i likhet med ämbetsbrott av andra tjänstemän skola bedömas enligt 25 kap. strafflagen och att mål härom skola upptagas av de allmänna domstolarna. Domkapitlens nuvarande domsrätt över prästerna skall sålunda upphöra; domkapitlen skola emellertid utöva disciplinära befogenheter. Beträffande innehållet i övrigt hänvisas till s. 36—42.

Förslag
till
Lag
om tillägg till kyrkolagen.

Härigenom förordnas, med tillägg till kyrkolagen, som följer.

Där någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, övergiver kyrkans lära, vare han pliktig att avgå från befattningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Förslag
till
Lag
angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Härigenom förordnas, att 2 § 4 mom. samt 13, 17 och 20 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

13 §.

1 mom. Domkapitel åligger att taga noggrann kännedom om stiftets förhållanden samt verksamt beflita sig om det kyrkliga livets vård och förkovran. Det skall genom erforderliga åtgärder tillgodose församlingarnas behov samt befrämja den kristna kärleksverksamheten och ungdomsvården inom stiftet. Vid fullgörandet av dessa uppgifter bör domkapitlet jämväl låta sig angeläget vara att, där så lämpligen kan ske, samarbeta med frivilliga organisationer för främjande av kyrklig och religiös verksamhet. Domkapitlet tillkommer vidare att hålla hand däröver, att stadgad kyrklig ordning iakttages, att hava inseende över prästerskapets äm-

betsförvaltning och leverne ävensom att i övrigt fullgöra de särskilda åligganden med avseende å stiftets kyrkliga angelägenheter, som enligt vad därom i lag eller eljest är stadgat ankomma på domkapitel.

Om domkapitels befattning med undervisningsväsendet är särskilt stadgat.

2 mom. Åsidosätter innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, sin tjänsteplikt, äger domkapitlet tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader. Är brottet av svårare beskaffenhet, skall domkapitlet göra anmälan för åtal vid domstol.

3 mom. Står innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga, må domkapitlet för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger avstånga honom från utövningen av befattningen.

Har domkapitel fattat beslut om suspension av prästerlig befattningshavare, äger domkapitlet ock, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstånga honom från utövningen av befattningen.

Ordinarie befattningshavare som sålunda avstånges från utövning av sin befattning äger under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner efter avdrag för vad som bör tillkomma den som förrättar tjänsten.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit genom lagakraftägande dom avsatt från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet intill dess han åter må träda i tjänstgöring.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet förklaras obehörig att utöva prästämbetet under tid då han är suspenderad eller avstångd från utövningen av sin befattning.

Präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes hava i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga, må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han övergivit svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som övergivit svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som övergivit svenska kyrkans lära.

6 mom. Den som icke åtnöjes med domkapitels beslut i något av de i 2—5 mom. angivna hänseenden äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet inom en månad från det han erhöll del av beslutet.

Beslut som avses i 3 eller 4 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

17 §.

För beslutförhet — — — slutet ense.

Falla vid omröstning i domkapitel rösterna lika för olika meningar, blir den mening beslut som biträdades av preses, dock att i ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

20 §.

Åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. Samma lag vare beträffande åtal mot stiftssekreterare för ämbetsbrott.

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 3—5 mom. sägs, Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom lagen upphävas lagen den 8 mars 1889 (nr 2 s. 1) om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, lagen den 10 juli 1947 (nr 634) om fullföljd av talan från domkapitel m. m. samt vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel över lärarpersonal vid läroverk och seminarier, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot bestämmelserna i nya lagen.

Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

F ö r s l a g

till

L a g

om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Härigenom förordnas som följer.

Åsidosätter vigselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till allmänt straff som i 25 kap. 4 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 november 1915 (nr 433) om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Nr 9.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet med förslag till lag om tillägg till kyrkolagen m. m.; given Stockholms slott den 1 november 1946.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed från kyrkomötet inhämta

dels yttrande huruvida kyrkomötet godkänner härvid fogade förslag till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel,

dels ock yttrande över bifogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritlöner för präster och till förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlöande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

GUSTAF.

Herman Zetterberg.

F ö r s l a g
till
L a g
om tillägg till kyrkolagen.

Härigenom förordnas, med tillägg till kyrkolagen, som följer.

Avfaller någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, från kyrkans lära, vare han pliktig att avgå från befattningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

F ö r s l a g
till
L a g
angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Härigenom förordnas, att 2 § 4 mom. samt 13, 17 och 20 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

2 §.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

13 §.

1 mom. Domkapitel åligger att taga noggrann kännedom om stiftets förhållanden samt verksamt beflita sig om det kyrkliga livets vård och förkovran. Det skall genom erforderliga åtgärder tillgodose församlingarnas behov samt befrämja den kristna kärleksverksamheten och ungdomsvården inom stiftet. Vid fullgörandet av dessa uppgifter bör domkapitlet jämväl låta sig angeläget vara att, där så lämpligen kan ske, samarbeta med frivilliga organisationer för främjande av kyrklig och religiös verksamhet. Domkapitlet tillkommer vidare att hålla hand däröver, att stadgad kyrklig ordning iakttages, att hava inseende över prästerskapets ämbetsförvaltning och leverne ävensom att i övrigt fullgöra de särskilda åligganden med avseende å stiftets kyrkliga angelägenheter, som enligt vad därom i lag eller eljest är stadgat ankomma på domkapitel.

Om domkapitels befattning med undervisningsväsendet är särskilt stadgat.

2 mom. Åsidosätter innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, sin tjänsteplikt, äger domkapitlet tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader. Är brottet av svårare beskaffenhet, skall domkapitlet göra anmälan för åtal vid domstol.

3 mom. Står innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga, må domkapitlet för tiden intill dess lagakraftäggande dom föreligger avstånga honom från utövningen av befattningen.

Ordinarie befattningshavare som sålunda avstånges från utövning av sin befattning äger under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner efter avdrag för vad som bör tillkomma den som förrättar tjänsten.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit genom lagakraftäggande dom avsatt från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han genom lagakraftäggande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet intill dess han åter må träda i tjänstgöring.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet förklaras obehörig att utöva prästämbetet under tid då han är suspenderad eller avstångd från utövningen av sin befattning.

Präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes hava i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga, må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han avfallit från svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som avfallit från svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som avfallit från svenska kyrkans lära.

6 mom. Den som icke åtnöjes med domkapitels beslut i något av de i 2—5 mom. angivna hänseenden äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet inom en månad från det han erhöi del av beslutet.

Beslut som avses i 3 eller 4 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

17 §.

För beslutförhet — — — slutet ense.

Falla vid omröstning i domkapitel rösterna lika för olika meningar, blir den mening beslut som biträdades av preses, dock att i ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

20 §.

Åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. Samma lag vare beträffande åtal mot stiftssekreterare för ämbetsbrott.

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 3—5 mom. sägs, Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom lagen upphävas lagen den 8 mars 1889 (nr 2 s. 1) om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, lagen den om fullföljd av talan från domkapitel m. m. samt vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel över lärarpersonal vid läroverk och seminarier, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot bestämmelserna i nya lagen.

Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35)
om emeritilöner för präster.**

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

7 §.

Förklarar domstol, att den som åtnjuter emeritilön förskyllt avsättning från den befattning, på grund varav han erhållit emeritilönen, vare hans rätt till lönen förverkad, när domen vinner laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Härigenom förordnas, att punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

18:o.

Vad i fråga om emeritilön åt präst, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, finnes stadgat därom, att rätten till sådan lön skall vara förverkad, där den som åtnjuter lönen av domstol förklaras hava förskyllt avsättning, ävensom att emeritilön ej må i mät tagas eller med kvarstad beläggas, skall även gälla i fråga om emeritilön åt biskop.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1949.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 september 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden QUENSEL, ERLANDER, DANIELSON, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådet Quensel och med t. f. chefen för finansdepartementet, statsrådet Ericsson, fråga angående *ändrad lagstiftning om ämbetsbrott av präst.*

Föredraganden anför följande.

I samband med att straffrättskommittén den 30 november 1944 avlämnade betänkande med förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten (SOU 1944: 69) förklarade sig kommittén ämna framlägga särskilt betänkande om därmed sammanhängande ändringar i lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst. Vid utredningen rörande sistnämnda ämne har kommittén utgjorts av presidenten Birger Ekeberg, tillika ordförande, professorerna Folke Wetter och Ragnar Bergendal samt hovrättsrådet Nils Beckman, tillika sekreterare, varjämte hovrättsassessorn Sture Petréén tjänstgjort såsom biträdande sekreterare. Utredningen har verkställts i samråd med biskopen John Cullberg, vilken den 10 februari 1945 utsetts att på kallelse av ordföranden delta i kommitténs överläggningar. Kommittén har vidare samrått, beträffande frågor av kyrklig betydelse med biskopen Edvard Rodhe, beträffande processuella frågor med förutvarande sekreteraren i processlagberedningen, hovrättsassessorn Sven Strömberg, vilken inom justitiedepartementet tillkallats för frågor av processuell beskaffenhet, samt beträffande frågor rörande dissenterlagskommitténs verksamhetsområde med dess ordförande, f. d. hovrättsrådet friherre Henric Johan Nordenskjöld. Av övriga till deltagande i straffrättskommitténs överläggningar utsedda ha för den nu ifrågakommande utredningen tillkallats ledamoten av riksdagens andra kammare riksgäldsfullmäktigen Axel Lindqvist, ledamoten av riksdagens första kammare f. d. landshövdingen Sigfrid Nathanael Linnér, landsfogden Gustaf Persson, advokaten friherre Georg Stjernstedt och ledamoten av riksdagens andra kammare hemmansägaren Oscar Werner. Kommittén har den 15 juni 1945 avgivit betänkande med förslag till lagstiftning om ämbetsbrott av präst (SOU 1945: 29).

Utlåtanden över förslaget ha efter remiss avgivits av justitiekanslersämbetet, rikets hovrätter och domkapitel, teologiska fakulteterna vid universitetet i Uppsala och Lund, allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse, föreningen Sveriges häradshövdingar, föreningen Sveriges landsfogdar och Sveriges advokatsamfund. Föreningen Sveriges stadsdomare, vilken även erhållit tillfälle att yttra sig över förslaget, har icke begagnat sig härav.

Sedan förslaget varit föremål för överarbetning inom departementet, anhåller jag nu att få anmäla detsamma samt härvid lämna följande redogörelse.

Huvuddragen i kommittéförslaget.

Gällande bestämmelser om ämbetsbrott av präst såväl straffrättsliga som processuella återfinnas väsentligen i lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål. Enligt denna lag skola vissa uppräknade ämbetsbrott av präst bedömas efter allmän strafflag och av världslig domstol, medan de övriga äro behandlade i särskilda straffbestämmelser och skola upptagas i första instans av domkapitel, varifrån klagan föres hos hovrätt. I straffrättsligt hänseende är en omarbetning av dessa bestämmelser påkallad till följd av den nyreglering av strafflagens stadganden om ämbetsbrott, som kommittén förordat i sitt betänkande angående ändrad lagstiftning om brott mot staten och allmänheten. Vad angår de processuella reglerna, är det sedan länge allmänt erkänt, att de äro föråldrade och i trängande behov av reformering. Processlagberedningen har också förklarat sig förutsätta, att den processuella frågan skulle utredas i samband med straffrättskommitténs omarbetning av straffbestämmelserna (SOU 1944: 10 s. 13—17). I överensstämmelse härmed har straffrättskommittén föreslagit en revision av såväl de straffrättsliga som de processuella bestämmelserna om ämbetsbrott av präst.

Kommittén har utgått från att ämbetsbrott av präst borde bedömas efter samma straffbud och i samma ordning som andra ämbetsbrott, i den mån icke särskilda förhållanden annat föranleda. Enligt kommittéförslaget skola sålunda ämbetsbrott av präst i regel liksom andra ämbetsbrott bedömas efter allmän strafflag och av allmän domstol. Domkapitlet har i förslaget erhållit inflytande på annat sätt, nämligen genom befogenhet att i disciplinär ordning tilldela varning eller ådöma suspension på högst sex månader och taga initiativ till väckande eller fullföljande av åtal vid allmän domstol.

Vid sidan av de nu återgivna bestämmelserna har kommittén funnit särbestämmelser om ämbetsbrott av präst erforderliga allenast såvitt angår lära och leverne. Kommittén har sålunda till en början upptagit särskilda straffbestämmelser för präst, som avfaller från svenska kyrkans lära, utsprider däremot stridande lärosatser eller bryter mot bestämmelser om kyrkans ordning. Dessa brott har kommittén föreslagit skola upptagas omedelbart i hovrätt, vilken därvid skulle bestå utav tre av hovrättens vanliga ledamöter jämte två särskilt tillkallade bisittare med kyrklig-teologisk sakkunskap. Beträffande levernet har kommittén funnit motiverat att liksom

hittills ställa särskilt stora krav på präster och har därför föreslagit en bestämmelse om att förhållande i levernet, varigenom präst sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, skall bedömas som tjänstefel. Där- emot har kommittén icke ansett påkallat, att mål härom skulle handläggas annorledes än i vanlig ordning av de allmänna domstolarna.

Straffen för ämbetsbrott av präst äro för närvarande varning, suspension och avsättning. Enligt kommittéföreläggandet skall varningsinstitutet hänfö- ras till disciplinärförfarandet samt suspensions- och avsättningsstraffen erhålla en förändrad innebörd. Nu innebära de för präst förlust av såväl prästäm- betet som den särskilda tjänst, han inom kyrkan innehar. Enligt kommit- téns förslag skall skiljandet från själva prästäm- betet ej ankomma på all- män domstol utan på domkapitlet.

Samtliga i det föregående berörda bestämmelser ha av kommittén före- slagits upptagna i en ny lag om ansvar för ämbetsbrott av präst. Beträffande den som är prästvigd men icke innehar någon prästerlig befattning erfordras enligt kommittéföreläggandet en särskild bestämmelse om ämbetsansvar vid förrättande av vigsel, vilken särbestämmelse av kommittén inrymts i en föreslagen ny lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall, avsedd att träda i stället för lagen den 12 november 1915 i ämnet. Härutöver innefattar betänkandet även förslag till lag om ändring i lagen den 13 november 1936 om domkapitel. Lagförslagen fogas såsom bilaga till protokollet i detta ärende.

I de flesta av yttrandena över kommittéföreläggandet har dettas allmänna utformning godtagits. I några yttranden har likväl den föreslagna nya lagen om ansvar för ämbetsbrott av präst i dess helhet avstyrkts. *Presidenten i hovrätten över Skåne och Blekinge K. J. Schlyter* har sålunda i särskilt yttrande, fogat vid hovrättens utlåtande över kommittéföreläggandet, uttalat sig för att straffrättsliga särbestämmelser rörande ämbetsbrott av präst skulle kunna undvaras. Vad först anginge avfall, borde sådant rätteligen icke betraktas som ett brott, och kyrkans intresse av att kunna avlägsna prästerliga be- fattningshavare, som frånträtt svenska kyrkans lära, borde följaktligen till- godoses på annat sätt än genom en straffbestämmelse. I sådant hänseende kunde hänvisas till att 15 § förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare gäve möjlighet härtill i det praktiskt viktiga fallet att prästen utträdde ur svenska kyrkan. Det borde undersökas, huruvida icke detta lagstadgande kunde erhålla sådan utvidgning att det tillgodosåge kyr- kans behov av att kunna från prästerlig befattning skilja även den som kunde sägas ha »avfallit» från kyrkans lära på annat sätt, t. ex. när avfallet komme till uttryck genom egen bekännelse inför domkapitlet eller liknande åtgärd. Därest avfallet manifesterades genom förkunnande av läror, stri- dande mot kyrkans, eller genom annan offentlig demonstration, utgjorde detta tjänstefel för vilket inträdde ämbetsansvar. Att skilja präst med änd- rad trosuppfattning från hans tjänst torde för övrigt icke alltid vara nöd-

vändigt. De kyrkliga intressena kunde nämligen bliva tillgodosedda, om lämplig myndighet erhöle befogenhet att placera vederbörande — såsom samvetsöm — i annan kyrklig verksamhet, exempelvis med uppgifter inom folkbokföringen. Även tvångspensionering syntes kunna övervägas. Beträffande de av kommittén i övrigt upptagna särskilda straffbestämmelserna för präster vore det utan tvivel av värde att de med prästämbete och prästerlig befattning förenade särskilda förpliktelserna uttryckligen angåves i någon författning. Något vägande skäl varför bestämmelser härom skulle placeras i strafflag hade dock icke angivits. Det syntes lämpligare, att samtliga sådana bestämmelser — i likhet med vad som gällde för andra tjänstemän — infördes i författning, reglerande vederbörandes tjänst, exempelvis i kyrkolagen. I sådant fall bleve stadgandet om tjänstefel i 25 kap. allmänna strafflagen direkt tillämpligt. Vad slutligen anginge de i den föreslagna lagen upptagna processuella bestämmelserna måste stadgandet om prästerliga ledamöter i hovrätt vid handläggningen av vissa mål om ämbetsbrott av präst bestämt avstyrkas. Övriga föreslagna processuella stadganden förefölle att kunna inarbetas antingen i rättegångsbalken eller i lagen om domkapitel. Sistnämnda lag syntes vidare vara den naturliga platsen för de föreslagna disciplinära bestämmelserna. Även *föreningen Sveriges häradshövdingar* har funnit, att präst som avfallit från svenska kyrkans lära borde kunna skiljas från sin tjänst genom administrativt förfarande samt att, i den mån prästernas åligganden och förutsättningarna för innehav av prästerlig tjänst eljest ej vore tillräckligt tydligt angivna i gällande författningar eller instruktioner, förhållandet syntes böra avhjälpas genom kompletteringar i dessa men icke genom för sådant ändamål tillkomna bestämmelser i särskild strafflag. Av den föreslagna lagens innehåll i övrigt avstyrktes bestämmelsen om prästerliga ledamöter i hovrätt, medan återstående stadganden i lagen syntes antingen kunna inarbetas i rättegångsbalken eller också meddelas i administrativ ordning.

Teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala har mot kommittéförslaget anmärkt, att det icke vore försett med en historisk framställning av den föregående utvecklingen som skulle ha gjort det lättare att bedöma vad kommittén föreslagit och att kommittén icke tagit hänsyn till den lagstiftning på hithörande område som funnes i de andra nordiska länderna. I sistnämnda hänseende hade särskilt bort uppmärksammas utvecklingen i Finland, varest lagstiftningen liksom i Sverige haft 1686 års svenska kyrkolag till utgångspunkt. Beträffande de grundläggande bestämmelserna i förslaget har fakulteten vidare ifrågasatt, huruvida icke domkapitlet borde bibehållas som första instans för mål angående ämbetsbrott av präst.

Förslaget till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst.

Inledande bestämmelse.

Kommittén har ansett lämpligt att under 1 § angiva vilka grupper av frågor som regleras i lagen. Rent straffrättsliga frågor behandlas i 2 och 3 §§. De där givna bestämmelserna avse emellertid blott vissa särskilda fall. I övrigt skola de allmänna bestämmelserna om ämbetsbrott gälla. Detta har kommit till uttryck i 1 § första stycket, varest upptagits föreskriften att den som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan skall, med iakttagande av vad i 2 och 3 §§ stadgas, vara underkastad ämbetsansvar enligt allmän lag. Därefter följer en hänvisning till de längre fram i lagen upptagna bestämmelserna om domkapitlens nya disciplinära befogenheter, i det såsom andra stycke i 1 § stadgas, att domkapitlet också skall äga att tilldela prästerlig befattningshavare varning eller suspension eller avstänga honom från tjänstgöring efter vad i 4 och 6 §§ sägs, dock att vad där stadgas ej skall gälla biskop. Slutligen har i 1 § tredje stycket klargjorts, att präst inom svenska kyrkan får skiljas eller avstängas från själva prästämbetet allenast efter de regler om domkapitlets befogenhet härutinnan, som meddelas i 7 §.

I anledning av 1 § i förslaget har *Linköpings domkapitel* anmärkt, att uttrycket »den som innehar prästerlig befattning» icke på ett tillfredsställande sätt täckte särskilt en kategori av extra ordinarie prästmän, nämligen de s. k. ämbetsbiträdena, vilka förordnades att biträda en ordinarie prästman vid uppehållande av dennes befattning. Även *Göteborgs domkapitel* har funnit ett förtydligande av uttrycket »prästerlig befattning» vara erforderligt. Tveksamhet kunde nämligen uppstå, hur det skulle förfaras med icke ordinarie tjänst innehavare, som endast vore förordnad att tillsvidare uppehålla viss tjänst, t. ex. såsom pastoratsadjunkt. Därest sådan befattningshavare dömdes befattningen förlustig, syntes enligt förslaget i och för sig intet formellt hinder föreligga för domkapitlet att omedelbart giva honom nytt förordnande. *Luleå domkapitel* har uttalat, att av lagtexten klart borde framgå, huruvida här avsåges även tjänstgörande extra ordinarie präst såsom pastoratsadjunkt samt kyrko-, stifts- och kontraktsadjunkt.

Avfall från kyrkans lära.

Enligt 2 § i förslaget skall prästerlig befattningshavare som avfaller från svenska kyrkans lära dömas befattningen förlustig. Stadgandet ansluter sig till 14 § i den nu gällande lagen, varest föreskrives att om präst avfaller från svenska kyrkans lära, han av domkapitlet skall skiljas från prästämbetet och den särskilda tjänst han innehar inom kyrkan. Kommittén har funnit, att bestämmelser härom måste bibehållas i den nya lagen. Skiljandet från själva prästämbetet skall emellertid i detta liksom i övriga fall ankomma på domkapitlet i administrativ ordning. Skiljandet från tjänsten inom kyrkan har kommittén däremot med hänsyn till grundlagens bud i § 36 regeformsformen ansett böra ske i den för brottmål stadgade ordningen, ehuru

här egentligen ej vore fråga om något brott utan snarare om ett förhållande jämförbart med det i 25 kap. strafflagen omförmälda att en ämbets- eller tjänsteman vore borta utan att kunna anträffas.

Gentemot den nu ifrågavarande paragrafen ha *presidenten Schlyter* och *föreningen Sveriges häradshövdingar*, på sätt förut under redogörelsen för huvuddragen i kommittéförslaget omtalats, erinrat att avfall från svenska kyrkans lära icke borde uppfattas såsom ett brott och föranleda straffrättslig reaktion. Åt enahanda uppfattning har *hovrätten för Övre Norrland* givit uttryck.

Särskilda straffbestämmelser för präster.

Med undantag för stadgandet om avfall i 2 § har kommittén sammanfört de straffrättsliga särbestämmelserna i förslaget under 3 §. Såsom första stycke i paragrafen har sålunda upptagits ett stadgande av innehåll, att om prästerlig befattningshavare finnes offentligen förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot svenska kyrkans lära, eller bryta mot bestämmelser om kyrkans ordning, han skall, där ej gärningen innefattar annat brott än tjänstefel, dömas såsom sägs i paragrafen om tjänstefel i 25 kap. strafflagen. Detsamma har föreslagits skola gälla, om prästerlig befattningshavare genom sitt leverne eller någon sin gärning sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst. Såsom andra stycke i paragrafen har inrymts en bestämmelse, att om präst, som enligt paragrafen förskyllt avsättning eller suspension, jämväl innehar befattning som ej är prästerlig, domstolen allenast om särskilda skäl föranleda därtill skall avsätta eller suspendera honom från den befattningen.

Vad sålunda föreslagits innebär en väsentlig reduktion av det straffrättsliga innehållet i 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål. Denna lag upptager två särskilda kategorier av brott, av vilka den ena beivras vid allmän domstol och den andra vid domkapitlet.

Brott som höra under allmän domstol äro: felaktigt förfarande med avseende å lysning eller vigsel, vissa fel eller försummelse i fråga om anteckning i kyrkobok eller meddelande av ämbetsbevis, fel eller försummelse i vården och förvaltningen av egendom som prästen i kraft av sitt ämbete har om händer, förbrytelse i egenskap av domkapitelsledamot samt annan förbrytelse, vilken i allmän strafflag eller annan till kyrkolag icke hänförlig författning är uttryckligen och särskilt nämnd såsom brott av ämbetsman. Beträffande straffet hänvisas till allmänna strafflagen eller den särskilda författning som kan vara tillämplig.

Den kategori av ämbetsbrott som faller under domkapitlens jurisdiktion utgöres till viss del av sådana brott som få sin särskilda karaktär därav att de begås av präst. Hit räknas irrlärighet, röjande av hemligt skriftermål, fylleri under utövning av prästerlig tjänst och åsidosättande av ämbetsplikt i andra fall än förut nämnts, vare sig uppsåtligen eller av vårdslöshet, för-

summelse, oförstånd eller oskicklighet. Under den kyrkliga myndighetens domvärjo hör även det fall att präst förfalloöst avhåller sig från tjänstgöring och ej kan anträffas. Hit hör slutligen även en bestämmelse om straff för präst som åstadkommer uppenbar förargelse genom sitt leverne eller någon sin gärning eller i ändamål att vinna befordran till prästerlig tjänst obehörigen ingår avtal om blivande löneförmåner vid tjänsten eller eljest för nämnda ändamål giver eller utfäster vedergällning utan att därigenom göra sig skyldig till brott, som i allmän strafflag eller särskild författning är belagt med straff. För de brott som höra under domkapitel kunna icke andra straff ådömas än varning, suspension och avsättning.

Vidare innehåller 1889 års lag bestämmelser, enligt vilka präst, som av allmän domstol dömts till vissa straff eller till straff för brott av viss beskaffenhet, av domkapitlet kan särskilt dömas till varning, suspension eller avsättning.

De för närvarande till domkapitlens jurisdiktion hörande särskilda straffbuden har kommittén ansett böra bibehållas endast i den mån något prästerligt särförhållande föranleder därtill.

I denna del har kommittén funnit, att beträffande irrlärlighet alltjämt erfordrades en särskild bestämmelse. Röjande av hemligt skriftermål har däremot synts kommittén böra bedömas såsom brott mot tystnadsplikt enligt den särskilda paragrafen härom i det föreslagna nya 25 kap. strafflagen. Fylleri under utövning av prästerlig tjänst har ansetts kunna bedömas efter samma regler som annat fylleri av ämbetsmän. Åsidosättande av prästerlig ämbetsplikt i andra fall har icke synts kommittén kräva någon särbestämmelse annat än såvitt angår åsidosättande av kyrkans ordning. Kommittén har vidare funnit onödigt att bibehålla en särskild bestämmelse om prästs förfalloösa bortovaro alldeles överensstämmande med den som i allmänna strafflagen ges för ämbetsmän i allmänhet. Beträffande bestämmelsen om straff för prästs obehöriga verkande för sin befordran har kommittén funnit att detta stadgande såsom hänförligt till gångna tiders förhållanden saklöst kunde utgå. Däremot har kommittén ansett, att ett straffbud rörande prästs leverne borde bibehållas för att fastslå att i detta hänseende ställdes större krav på präster än på andra befattningshavare. På de sålunda angivna grunderna har kommittén förordat särskilda straffbestämmelser för prästerliga befattningshavare endast i de hänseenden som angivits i förslaget 3 §.

De i denna paragraf upptagna straffbestämmelserna äro avsedda att tillämpas allenast, där ej gärningen innefattar annat brott än tjänstefel. De avse alltså icke gärning, vilken enligt nuvarande ordning innefattar såväl ämbetsbrott som annat brott. Sådana gärningar föranleda enligt 1889 års lag först straff för det allmänna brottet vid världslig domstol samt därefter avsättning, suspension eller varning vid domkapitlet. Enligt förslaget skall hela brottsligheten bedömas på en gång vid allmän domstol. Denna skall därvid ådöma allmänt straff jämlikt annat lagrum än i 25 kap. strafflagen samt

eventuellt avsättning eller suspension såsom ytterligare påföljd enligt den föreslagna särskilda bestämmelsen härom i 25 kap., vilken skall äga tillämpning jämväl å prästerliga befattningshavare.

I den av kommittén upptagna särskilda straffbestämmelsen om ämbetsbrott av präst hänvisas beträffande brottsbeteckningen och straffet till den allmänna bestämmelsen om tjänstefel i 25:5 strafflagen enligt kommitténs förslag. Brottet skall alltså betecknas tjänstefel och straffet vara böter eller suspension eller, om felet är grovt, avsättning.

Bestämmelsen i andra stycket av 3 § i förslaget till ny lag om ansvar för ämbetsbrott av präst är betingad av att, enligt vad kommittén i sitt betänkande angående ny lagstiftning om brott mot staten och allmänheten föreslagit, straffen avsättning och suspension i princip skulle avse alla befattningar, som den brottslige kunde innehava. Från den sålunda föreslagna allmänna regeln har kommittén funnit att undantag borde göras för den som innehade befattningar av såväl prästerlig som icke prästerlig beskaffenhet och som i befattning av förstnämnda slag gjorde sig skyldig till något i nu förevarande paragraf avsett brott av beskaffenhet att medföra avsättning eller suspension. För sådant fall har kommittén nämligen, med tanke på att här är fråga om speciellt prästerliga brott, ansett att domstolen allenast om särskilda skäl föranledde därtill borde kunna avsätta eller suspendera prästmannen även från annan än prästerlig befattning.

I fråga om behovet av särskilda straffbestämmelser för prästerlig befattningshavare ha några av de kyrkliga remissinstanserna funnit, att även det nuvarande stadgandet om straff för röjande av hemligt skriftermål i 2 § av 1889 års lag borde få en motsvarighet i den nya lagen. *Teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala* har sålunda understrukit hur noga kyrkan funnit sig böra vaka över bikhemlighetens bevarande. I gällande finsk kyrkolagstiftning finnes föredömliga bestämmelser i denna mycket svåra och invecklade fråga. Kommitténs förslag skulle medföra, att en av kyrkans urgamla bestämmelser utan vidare fördes bort från kyrkans område. Att gå med på ett sådant förslag skulle vara stridande mot kyrkans intressen. Även *teologiska fakulteten vid universitetet i Lund* har framhållit, att nu gällande bestämmelser om hemligt skriftermål tillkommit med hänsyn till den stora betydelse som i kyrklig tradition tillmätts bikten och bikhemligheten. Enligt fakultetens mening borde därför den nu gällande, mycket stränga bestämmelsen för präst som röjde hemligt skriftermål inarbetas i den nya lagen om ansvar för ämbetsbrott av präst med angivande tillika, att mål härom skulle upptagas omedelbart i hovrätt. *Lunds domkapitel* och *Växjö domkapitel* ha likaledes funnit, att det skulle vara en allvarlig förlust, därest bestämmelsen om prästs skyldighet att icke röja hemligt skriftermål skulle utgå ur kyrkolagstiftningen.

Uppsala domkapitel har ifrågasatt, huruvida icke stadgandet i 1889 års lag om straff för obehörigt verkande av präst för egen befordran borde bibehållas i den nya lagen.

I fråga om brott mot kyrkans lära har *Göta hovrätt* vänt sig mot att kommittén i överensstämmelse med 1889 års lag beskrivit brottet såsom att offentligen förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot svenska kyrkans lära. Enligt hovrättens mening borde denna brottsbeskrivning icke bibehållas oförändrad, när det gällde att stifta ny lag i ämnet. Det kunde finnas präster, som icke förmådde ansluta sig till alla de »lärosatser», vilka med utgångspunkt från de s. k. bekännelseskrifterna inginge i »svenska kyrkans lära», och som funne sitt samvete bjuda dem att delgiva församlingen sin uppfattning. Att så kunde vara fallet syntes ej underligt i betraktande av att bekännelseskrifterna i många avseenden vore föga förenliga med nutida tänkesätt. Att med straff belägga varje offentligen förkunnad avvikelse från svenska kyrkans i bekännelseskrifterna fastslagna lära vore därför enligt hovrättens uppfattning icke rimligt. För att straffbart tjänstefel skulle anses föreligga borde fordras, att det som förkunnades eller utspredes vore stridande mot svenska kyrkans lära i någon så väsentlig fråga, att det innebure en avvikelse från denna läras grundvalar. Hovrätten hemställde, att detta måtte komma till uttryck i lagtexten. I fråga om straffet för brott mot svenska kyrkans lära har *Uppsala domkapitel* funnit olämpligt att detta, såsom följde av kommitténs förslag, även skulle kunna bliva böter.

Vad angår den av kommittén föreslagna bestämmelsen om straff för prästerlig befattningshavare som genom sitt leverne eller någon sin gärning sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst har *Luleå domkapitel* påfordrat en precisering av innebörden i uttrycket »sätter i fara sin värdighet». *Föreningen Sveriges häradsbövdingar* har ansett motiverat att beträffande levernet liksom hittills ställa särskilt stora krav på prästerliga befattningshavare. Emellertid har föreningen funnit mindre tillfredsställande att, medan enligt 1889 års lag det straffbara området begränsats till sådana fall då präst åstadkommer uppenbar förargelse genom sitt leverne eller någon sin gärning, straff enligt kommitténs förslag skulle inträda så snart prästen satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst och sålunda även om den effekt, straffhotet avsåge att förebygga, icke inträffat. Brottsbeskrivningen enligt förslaget vore dessutom vida mera diffus än den nuvarande. Till en så kraftig utvidgning av det straffbara området som förslaget innebure saknades enligt föreningens mening varje skäl.

I anledning av nu förevarande paragraf i förslaget har slutligen *hovrätten över Skåne och Blekinge*, med hänvisning till en av hovrätten framställd anmärkning beträffande ämbetsbrottets konstruktion i kommitténs förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten, även beträffande prästerliga befattningshavare förordat att, när allmänt brott tillika innefattade åsidosättande av tjänsteplikt, bestämmelserna om ämbetsbrott bleve tillämpliga i sådana fall då gärningen väsentligen framstode såsom ämbetsbrott.

Domkapitlets disciplinära befogenheter och åtalsrätt.

I 4 § har kommittén såsom första stycke upptagit ett stadgande, att om prästerlig befattningshavare i de hänseenden som avses i 3 § eller eljest åsidosätter sin tjänsteplikt, domkapitlet skall äga antingen tilldela honom varning eller suspendera honom på högst sex månader eller ock föranstalta om åtal vid domstol. Såsom andra stycke i paragrafen ha föreslagits bestämmelser av innehåll, att om allmän åklagare ej vill väcka åtal i fall som avses i första stycket, domkapitlet skall äga förordna särskild åklagare att utföra åtalet samt att av domkapitel förordnad åklagare även skall äga att i högre rätt fullfölja väckt åtal och på sätt stadgas om målsägande övertaga åtalet.

Domkapitlens möjligheter att inskrida mot ämbetsbrott av präst ha sedan gammalt bestått däri att de som specialdomstolar utövat dömande verksamhet. De viktigaste nu gällande stadgandena om domkapitlens domsrätt och om rättegången inför domkapiteln återfinnas i förordningen den 11 februari 1687, huru med rättegång uti domkapiteln skall förhållas, cirkulärbreven till konsistorierna den 21 augusti 1786 och den 7 december 1787, lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål samt lagen den 13 november 1936 om domkapitel.

Beträffande rättegången inför domkapitel gäller i huvudsak följande.

I fråga om domkapitels behörighet för visst mål torde det domkapitel få anses behörigt, under vilket det ämbete lyder, vari prästmannen begått den förseelse varom fråga är. Initiativet till rättegång inför domkapitel utgår icke från någon åklagare utan beror på domkapitlet självt, även om angivelse eller anmälan om förseelse kan av målsägande eller annan göras hos domkapitlet och föranleda detta att öppna rättegång. Justitiekanslern, justitieombudsmannen och militieombudsmannen äga emellertid befogenhet att vid domkapitel väcka åtal mot präst, liksom Kungl. Maj:t äger förordna om dylikt åtals anställande. Vad initiativet till rättegång angår, är processen alltså väsentligen inkvisitorisk. Före anhängiggörandet äger domkapitlet uppdraga åt vederbörande kontraktsprost att anställa undersökning i målet. Även hos polismyndighet torde utredning kunna av domkapitlet begäras. Domkapitlets initiativ till rättegångs påbörjande tar sig det uttrycket, att den tilltalade antingen kallas att inställa sig till förhör eller anmanas att avgiva skriftlig förklaring i målet. Enligt p. 19 i 1687 års förordning skola målen i domkapiteln »så skyndsamt, som möjligt är, avgöras igenom summarisk och muntlig process, om så ske kan, eller ock, om saken det fordrar och parterna det äntligen för viktiga skäls och orsakers skull påstå, något vidlyftigare och genom skriftväxling». Vittnesbevisning kan icke upptagas omedelbart av domkapitel utan skall, där det erfordras, upptagas av allmän underrätt, vars protokoll över förhöret tillställas domkapitlet. Målet avgöres genom utslag, som skall delgivas parterna genom länsstyrelsens försorg. Talan kan föras i hovrätten genom besvär, och besvärstiden räknas från dagen för utslagets delgivning. I vissa fall skall domkapitlets utslag underställas hovrätten. Det är

föremål för olika meningar, om underställning skall ske när den tilltalade dömts till avsättning eller så snart »ämbetets förlust påstås».

Allmänt erkänt är, att rättegången inför domkapitlet är behäftad med allvarliga brister. Genom att åklagare i regel saknas försvåras i hög grad utredningen i målet, och processen kommer att lida av det inkvisitoriska förfarandets alla svagheter. Därpå beror också, att tidpunkten för åtalets anställande är svår att fixera, varmed åter sammanhänger osäkerhet i fråga om åtalspreskription. Den städse medelbara formen för upptagande av vittnesbevis innebär likaså en mycket påtaglig bristfällighet. I fråga om fullföljdsförfarandet har kommittén ytterligare framhållit saknaden av åklagare som ett betänkligt missförhållande, då därigenom klagomöjligheten mot domkapitlets och hovrättens utslag vore ensidig, fränsett de fall, då målsägande funnes eller justitiekanslern efter framställning av domkapitlet ansåge sig böra fullfölja talan.

Processlagberedningen framhåller i sitt förslag till lag om införande av nya rättegångsbalken m. m. (SOU 1944: 10 s. 16), att en reform måste gå ut på en uppdelning i mål om disciplinärförseelser och mål om egentliga ämbetsbrott, i vilka i överensstämmelse med den allmänna straffprocessen ett ackusatoriskt förfarande borde införas. I sammanhang med en sådan uppdelning av målen och med gestaltning av de två olika typer av procedurer, som sålunda skulle tillämpas, låge det nära till hands att överväga, huruvida målen om de egentliga ämbetsbrotten överhuvud borde bibehållas hos domkapitlet som specialdomstolar eller i stället överflyttas till de allmänna domstolarna och handläggas i den allmänna straffprocessens former.

Den disciplinära bestraffningsrätt, som enligt nu förevarande paragraf i straffrättskommitténs förslag skall tillkomma domkapitlet, avser åsidosättande ej blott av rent prästerligt utan även av annat tjänsteåliggande. I fråga om befogenheten att suspendera den felande har kommittén med hänsyn till domkapitlets organisation funnit, att suspensionstiden av dem borde kunna få bestämmas till högst sex månader, ehuru tiden i regel vid disciplinärförfarandet icke brukade få överstiga tre månader. Kommittén har vidare uttalat, att det endast om den felande icke läte sig rätta av det disciplinära ingripandet eller om han gjort sig skyldig till fel av svårare beskaffenhet, skulle bli nödvändigt att ställa honom under åtal vid domstol. Domkapitlet har emellertid enligt förslaget erhållit full valfrihet mellan att ingripa disciplinärt och att föranstalta om åtal vid domstol.

Vid bedömandet, huruvida det domstolsförfarande som erfordras vid sidan av disciplinärförfarandet helt borde förläggas till de allmänna domstolarna eller huruvida domkapitlet i några fall borde bibehållas som domstolar, har kommittén till en början haft att beakta, att målens antal måste beräknas bli mycket litet. Detta framgår av uppgifter till kommittén från samtliga domkapitel om rättegångsmålen därstädes under åren 1930—1944. Allenast i ett fall har det under denna tid förekommit, att domkapitel dömt till avsättning annat än såsom direkt återverkan av världslig domstols dom. Kommittén har med hänsyn härtill funnit, att om ett disciplinärförfarande

infördes, de flesta fallen uppenbarligen komme att bedömas disciplinärt. En vid sidan härom inrättad ackusatorisk processordning för domkapitlen skulle sålunda endast bliva tillämpad någon enstaka gång på många år, vilket i och för sig vore olämpligt. Härtill komme, att domkapitlen i regel skulle komma att ha tagit disciplinär befattning med målen, innan de ginge till rättegång, och därför i viss mån skulle framstå såsom jäviga. Det vore vidare att märka, att disciplinärförfarandet skulle giva domkapitlen möjlighet att tillämpa samma straffarter som nu i rättegångsväg med undantag av avsättning samt att enligt gällande lag domkapitels avsättningsdom måste underställas hovrätt. På dessa skäl funne kommittén, att domkapitlen alljämt skulle erhålla tillräckliga befogenheter, om domstolsförfarandet visserligen helt förlades till de allmänna domstolarna men domkapitel erhöle initiativrätt till väckande och fullföljande av åtal.

Enligt kommittéförslaget skola sålunda alla mål om ämbetsbrott av prästerlig befattningshavare upptagas vid de allmänna domstolarna. Vissa mål skola, såsom vid 5 § skall närmare omtalas, upptagas omedelbart i hovrätt, medan de övriga skola upptagas av allmän underrätt. I mål som upptagas omedelbart av hovrätt blir, jämlikt 2: 2 och 7: 4 nya rättegångsbalken, justitiekanslern åklagare. I andra mål blir landsfogde åklagare, eftersom det enligt landsfogdeinstruktionen åligger honom att tala å brott som omförmälas i 25 kap. strafflagen och nu förevarande lagförslag hänvisar till nämnda kapitel.

Med den av kommittén föreslagna ordningen kommer ett rättegångsmål vanligen att anhängiggöras efter angivelse av domkapitlet hos justitiekanslern eller landsfogden, som därefter väcker och utför åtalet. För att domkapitlen skola kunna kontrollera att ämbetsbrott av prästerliga befattningshavare bliva beivrade i tillbörlig omfattning har kommittén emellertid i andra stycket av den nu förevarande paragrafen föreslagit en subsidiär rätt för domkapitlen att förordna särskild åklagare. Sådan särskild åklagare skall äga samma rätt att väcka åtal eller övertaga eller i högre rätt fullfölja väckt åtal, som enligt 20: 8 och 9 nya rättegångsbalken skall tillkomma målsägande; någon motsvarighet till det därstädes i 20: 10 för målsägande stadgade undantaget för omedelbart av högre rätt upptagna mål skall däremot icke gälla särskild åklagare. Kommittén har i motiven uttalat, att såsom särskild åklagare i regel ej borde anlitas annan än juridiskt bildad tjänsteman, t. ex. stiftssekreterare, eller ock advokat.

I anledning av denna pragraf i kommittéförslaget har *justitiekanslersämbetet* funnit anledning till erinran mot att lagtexten efter orden medgäve disciplinärförfarande även i fall av svårare fel. Enligt ämbetets mening borde i lagen utsägas, att vid fel av svårare beskaffenhet domkapitlet skulle föranstalta om åtal. Eljest syntes missuppfattning kunna uppkomma, exempelvis så att vid ett åsidosättande av tjänsteplikt, som tillika innefattade ett till arten svårare allmänt brott, domkapitlet funne sig kunna låta allenast disciplinär påföljd inträda för gärningen. Ämbetet har vidare funnit, att en jämförelse mellan 1 § andra stycket och 4 § i förslaget lämnade rum för

ovisshet huruvida domkapitlet ägde föranstalta om åtal mot hiskop; ett förtydligande i detta hänseende vore därför påkallat.

Göta hovrätt har såsom sin uppfattning uttalat, att det saknades anledning tillerkänna domkapitel befogenhet att i disciplinär ordning suspendera prästerlig befattningshavare under längre tid än den vid disciplinärförfarande hos statsmyndigheterna regelmässigt gällande maximitiden av tre månader. *Föreningen Sveriges häradshövdingar* har funnit, att det av kommitténs motiv närmast ville synas som om åtalsinitiativet skulle vara förbehållet domkapitlet och allmän åklagare sålunda icke vara berättigad att anhängiggöra åtal med mindre domkapitlet föranstaltat därom. Lagtextens upfattning förefölle däremot icke att nödvändiggöra en sådan tolkning. Då lösningen av frågan icke kunde anses sakligt sett självklar, funne föreningen ett förtydligande av stadgandet vara erforderligt. Angående samma spörsmål har *Luleå domkapitel* uttalat att den föreslagna paragrafen syntes förut-sätta, att allmän åklagare icke ägde väcka åtal mot prästerlig befattningshavare för åsidosättande av tjänsteplikt annat än efter framställning av domkapitlet. Domkapitlet funne emellertid, att en uttrycklig föreskrift här-om borde inflyta i lagtexten. Domkapitlet ställde sig dock överhuvud tveksamt inför den lösning av frågan om sättet för upptagande av straffprocess mot präst som föreslagits i 4 § första stycket.

I fråga om 4 § andra stycket har *justitiekanslersämbetet* funnit mindre lämpligt att domkapitlet skulle erhålla rätt att förordna särskild åklagare. Det förefölle riktigare att domkapitlet, om allmän åklagare ej ville väcka av domkapitlet begärt åtal, underställde frågan justitiekanslern. Om den vägrande åklagaren vore justitiekanslern, syntes vid hans beslut böra få bero. Justitiekanslersämbetet har även fäst uppmärksamheten på att enligt ordalagen i den föreslagna lagtexten den särskilt förordnade åklagaren skulle mot rättegångsbalkens regler själv kunna gå vidare till högsta instans. *Göta hovrätt* och *föreningen Sveriges landsfogdar* ha likaledes ansett tillräckliga skäl saknas för att tillerkänna domkapitlet befogenhet att förordna särskild åklagare. Hovrätten har tillika uttalat, att sådan åklagare i varje fall icke borde äga fullfölja åtal i högsta domstolen. Även *presidenten Schlyter* har avstyrkt, att av domkapitlet förordnad särskild åklagare skulle erhålla samma rätt att fullfölja åtal i högsta instans som en målsägare. Om någon ytterligare myndighet vid sidan av justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman funnes böra äga rätt att förordna om fullföljd till högsta domstolen i mål om avsättning av prästerlig befattningshavare, kunde denna prövning möjligen läggas på ärkebiskopen.

Å andra sidan har *Visby domkapitel* funnit önskvärt att domkapitlen skulle kunna välja mellan att förordna särskild åklagare och att överlämna utförande av åtal till allmän åklagare. Med hänsyn till de speciella förhållanden som rådde på det kyrkliga området syntes nämligen i många fall särskild åklagare — vartill som regel torde komma att utses stiftssekreteraren eller annan domkapitelsjurist — hava bättre möjligheter än allmän åklagare att utföra talan i mål om ansvar för ämbetsbrott av präst. *Luleå domkapitel*

åter har ansett att, för den händelse allmän åklagare icke funne sig böra väcka åtal, uppdraget som särskild åklagare alltid borde på grund av dess grannliga och ömtåliga art anförtros åt stiftssekreteraren eller, vid förfall för denne, åt annan juridiskt bildad tjänsteman på domkapitelsexpeditionen; detta borde enligt domkapitlets mening uttryckligen föreskrivas i lagtexten.

Forumregler.

I 5 § har kommittén först föreslagit ett stadgande, att mål rörande avfall eller brott mot kyrkans lära eller ordning skall upptagas omedelbart i hovrätt. Vidare har här upptagits en bestämmelse, att vid handläggningen av sådant mål hovrätten skall bestå av presidenten och två ledamöter i hovrätten samt två av hovrätten tillkallade prästerliga ledamöter, den ene biskop och den andre prästvigd medlem av domkapitel eller teologisk fakultet. Om prästerlig ledamot ej förut avlagt domared, skall han före inträdet i tjänstgöring avlägga sådan ed inför hovrätten.

Enligt gällande lag skola ämbetsbrott av präst, som höra till världslig domstol, upptagas av den allmänna underrätt som enligt vanliga forumregler är behörig. Övriga mål upptagas i första instans av domkapitlet och i andra instans av hovrätt. Beträffande biskop skall emellertid i båda fallen åtal upptagas omedelbart i hovrätt.

Regeln om forum för biskop i hovrätt skall enligt kommittéförslaget bibehållas men flyttas till 20 § lagen om domkapitel. I övrigt skola enligt förslaget mål om ämbetsbrott av prästerliga befattningshavare i regel upptagas av allmän underrätt i vanlig ordning. Några särskilda processuella regler ha icke ansetts erforderliga för sådana brott, beträffande vilka inga straffrättsliga särregler föreslagits för prästerliga befattningshavare. De i 3 § andra punkten i förslaget upptagna levernesbrotten ha likaledes synts kommittén kunna handläggas i vanlig processuell ordning. Däremot har kommittén funnit, att mål om avfall enligt 2 § och om brott mot kyrkans lära eller ordning enligt 3 § första punkten intoge en särställning, i det för deras avgörande regelmässigt erfordrades kyrklig-teologisk sakkunskap. Då även dessa mål enligt förslaget skulle överföras från domkapiteln till de allmänna domstolarna, måste därför enligt kommitténs mening sörjas för att den nödiga sakkunskapen tillfördes de senare. Att domstolen skulle inhämta utlåtande från domkapitlet, huruvida avvikelse skett från svenska kyrkans lära eller ordning, syntes kommittén mindre lämpligt redan på den grund att det domkapitel, varifrån ett mål komme, i viss mån framstode såsom part i saken. Icke heller vore det i allo lämpligt att söka lösa frågan genom att domstolen hörde särskilda sakkunniga. Det gällde nämligen här att avgöra ej blott vad som vore svenska kyrkans lära eller ordning utan ett flertal sammankopplade frågor: i vad mån avvikelse från normen skett, huruvida denna avvikelse låge inom ramen för den individuella frihet som borde tillkomma den enskilde prästmannen eller ej samt,

i sistnämnda fall, hur allvarlig avvikelsen borde anses vara ur kyrklig synpunkt. Att uttömmande lösa hela denna problemställning och därvid tillika klargöra, vilken inbördes vikt som borde fästas vid de olika momenten däri, låte sig svårligen göra i ett sakkunnigutlåtande, vare sig detta avgäves skriftligen eller framlades muntligen inför domstolen. Helt andra och bättre möjligheter att nå klarhet i dessa problem föreläge vid fritt kollegialt samråd mellan ledamöter med juridisk och ledamöter med kyrklig-teologisk sakkunskap. Bästa sättet att tillföra domstolen sakkunskap av sistnämnda slag vore därför enligt kommitténs mening att i domstolen upptaga prästerliga meddomare. Då den särskilda sakkunskapen av processuella skäl borde koncentreras till en instans och förevarande mål ur kyrklig synpunkt vore av synnerlig vikt, funne kommittén att de borde upptagas i hovrätt.

Av de vid kommitténs överläggningar tillkallade hava emellertid riksgäldsfullmäktigen Lindqvist och advokaten Stiernstedt icke anslutit sig till förslaget såvitt angår prästerliga ledamöter i hovrätt.

Förslaget om överflyttning av domkapitlens nuvarande domsrätt till de allmänna domstolarna har genomgående vunnit anslutning i yttrandena. Endast *teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala* har, såsom förut omnämnts, ifrågasatt huruvida det icke vore bäst att bibehålla domkapitlen som första instans, varigenom liksom eljest enligt svensk lagstiftning första instans komme att utgöras av en lokal domstol med kännedom om de lokala förhållandena. Härjämte har *Karlstads domkapitel* funnit tveksamt, huruvida det vore riktigt att världslig domstol skulle träffa avgörande om rätt lära.

I fråga om den föreslagna instansordningen har *föreningen Sveriges häradshövdingar* uttalat, att det beträffande mål angående avfall, brott mot kyrkans lära eller ordning samt ovärdigt leverne gällde, att huruvida åtal skulle anställas eller ej vore en synnerligen ömtålig fråga, vars avgörande ej utan vådor kunde anförtros underåklagare, som saknade erforderlig sakkunskap och vilkas initiativ i regel skulle vara beroende av ordsbefolkningens åskådning och därpå grundade angivelser. Det syntes ej heller tillfredsställande, att i sådan ordning rättegång i nu ifrågavarande mål skulle kunna anställas mot präst vid allmän underrätt, något som särskilt på landsbygden skulle vara ägnat att minska aktningen för religionen och statskyrkan. De skäl, som låge till grund för stadgandet i punkten 40 Kungl. förklaringen den 23 mars 1807 rörande åtal mot domare för tjänstefel, syntes sålunda i viss mån äga tillämpning även beträffande åtal mot präst. Ur nu angivna synpunkter ville föreningen förorda, att den av kommittén föreslagna bestämmelsen om hovrätt som första instans utvidgades till att gälla jämväl mål om prästs leverne, varigenom även i detta hänseende underåklagares självständiga åtalsrätt på grund av stadgandet i nya rättegångsbalken 7: 4 skulle bortfalla. *Visby domkapitel* har funnit, att därest en gärning varigenom präst bröte mot kyrkans lära eller ordning tillika innefattade annat brott än tjänstefel, båda brotten borde bedömas av hovrätt såsom första instans.

Förslaget om prästerliga ledamöter i hovrätt vid behandlingen av mål rörande avfall och brott mot kyrkans lära eller ordning har *justitiekanslers-ämbetet* funnit lämpligt, dock att enligt ämbetets mening övervägande skäl talade för att de prästerliga ledamöterna icke fritt skulle tillkallas av hovrätten för varje gång utan borde utses av Kungl. Maj:t för viss tid på sätt vore stadgat om de militära ledamöterna av krigshovrätten. Möjligen kunde också tänkas, att Kungl. Maj:t förordnade vissa personer, bland vilka hovrätten ägde utse ledamöter för varje särskilt mål. — De kyrkliga remissinstanserna ha likaledes genomgående uttryckt tillfredsställelse med förslaget i förevarande del. *Växjö domkapitel* har funnit införandet av prästerliga ledamöter i hovrätten vara en väsentlig förutsättning för att domkapitlens domsrätt skulle kunna avskaffas beträffande de nu ifrågavarande brotten. Åt samma uppfattning har *Lunds domkapitel*, *Stockholms domkapitel* och *teologiska fakulteten vid universitetet i Lund* givit uttryck. *Karlstads domkapitel* har uttalat, att därest hovrätten såsom kommittén föreslagit skulle erhålla även befogenheten att avgöra vad som vore rätt lära, de prästerliga bisittarna borde vara tre till antalet samt ovillkorligen utses av kyrklig myndighet, t. ex. biskopsmötet eller en inom detta utsedd nämnd. *Västerås domkapitel* och *teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala* ha förordat, att de prästerliga ledamöterna förordnades av Kungl. Maj:t för viss tid; enligt fakultetens mening borde förslag först avgivas av ärkebiskopen. *Skara domkapitel*, *Växjö domkapitel* och *allmänna svenka prästföreningen* ha ansett konsekvensen fordra, att jämväl högsta domstolen förstärktes med två teologiskt sakkunniga bisittare vid handläggningen av mål av nu ifrågavarande slag.

Gensagor mot förslaget om prästerliga meddomare i hovrätten ha däremot, som förut i korthet omnämnts, rests av *hovrättspresidenten Schlyter* och *föreningen Sveriges häradshövdingar* samt dessutom i särskit yttrande av *presidenten i Göta hovrätt G. Bendz* och *hovrättsrådet i samma hovrätt H. B. F. Palmgren* samt av *hovrätten för Övre Norrland* och av *Sveriges advokatsamfund*.

Till utveckling av sin mening i denna fråga har *presidenten Schlyter* anfört, att kommitténs förslag i själva verket innebure att domkapitlet ersattes med nya specialdomstolar. Hovrätterna skulle nämligen i de nu ifrågavarande målen få en sammansättning snarlik krigshovrättens, som ju vore en specialdomstol på avskrivning. Inrättandet av nya dylika specialdomstolar vore i och för sig olämpligt, icke minst med tanke på att de nu föreslagna, såsom kommittén konstaterat, skulle få ett mycket litet antal mål att avgöra. Det kunde icke heller vara lämpligt att med domstol i brottmål adjungera personer, som direkt företrädde intressen — i detta fall kyrkans renlärighet — vilka kunde betraktas som målsägandeintressen. De skäl som kommittén anfört mot anlitan av sakkunniga i mål av ifrågavarande beskaffenhet vore icke bärande. Det vore ett skäligt krav från den tilltalades sida, att hans vedersakares motivering skulle framföras offentligen vid muntlig huvudförhandling, så att han finge tillfälle att för-

svara sig. Vad kommittén anfört som skäl för att hithörande frågor borde utredas genom att sakkunniga insattes i själva domstolen syntes tvärtom starkt tala för att diskussionen i ämnet underkastades offentlig belysning. De sakkunnigas inplacering i domstolen avstyrktes därför bestämt. Att märka vore för övrigt, att förslaget icke fullföljt analogien från krigshovrätten genom att även i högsta domstolen insätta representanter för kyrkans rena lära.

Hovrätten för Övre Norrland har uttalat, att förslaget om prästerliga meddomare i hovrätt onekligen komme ganska överraskande. I en tid, då man på ett annat område — den militära rättskipningens — tänkte sig att ej vidare bibehålla det icke juridiskt utbildade elementet i domstolen, hade kommittén nu på ett tämligen analogt område föreslagit införande i domstolen av ett sådant element. Det syntes erfordras synnerligen starka skäl för att ett dylikt förslag skulle kunna godtagas. Sådana skäl ansågo hovrätten emellertid ingalunda föreligga. Det torde visserligen vara riktigt, att för avgörande av ifrågavarande slags mål regelmässigt erfordrades kyrklig-teologisk sakkunskap, men hovrätten förmenade att denna sakkunskap kunde av en domstol inhämtas på fullt tillfredsställande sätt utan att präster gjordes till meddomare i domstolen. På en mångfald andra områden, varest sakkunskapens upplysningar vore svårare att tillägna sig än i fråga om kyrkans lära och ordning, finge domstolarna för närvarande inhämta sådana upplysningar från sakkunniga utom domstolen, och några olägenheter därav torde icke ha försports. Hovrätt som andra instans ägde för närvarande icke tillgång till annan särskild sakkunskap vid handläggningen av nu ifrågavarande slags mål än som innefattades dels i domkapitlets överklagade utslag — beträffande biskop icke ens något sådant — och dels i den utredning hovrätten själv genom egna eller parts åtgöranden kunde få sig förebragt. Allt vad domkapitlet enligt nu gällande ordning kunde ha utsagt i sitt utslag — och mer dessutom, i obegränsad omfattning — kunde domkapitlet framföra till hovrätten i ett sakkunnigutlåtande. Skillnaden bleve endast att domkapitlets utlåtande icke finge domstolsutslags karaktär och auktoritet men frågan, huruvida utlåtandet borde ha sådan karaktär, hade ju av kommittén redan besvarats nekande därmed att domsrätten föresloges överflyttad, och auktoritetssynpunkten hade av kommittén icke ens åberopats till stöd för anordningen med prästerliga meddomare i hovrätt. Hovrätten måste uttala, hurusom det ur rättssäkerhetens synpunkter ej syntes vara alldeles utan betänkligheter att prästerliga meddomare i hovrätten skulle få deltaga i handläggningen av målen i fråga, en synpunkt som för övrigt icke hade särskilt avseende på prästerliga meddomare utan överhuvud gällde icke juridiskt utbildade sakkunniga såsom meddomare. Önskade man emellertid till det yttersta försäkra sig om att den prästerliga sakkunskapen bleve tillgänglig för hovrätten, syntes kunna stadgas att vid hovrätten skulle tillstådesvara två sakkunniga, lämpligen med kvalifikation som i förslaget beträffande de prästerliga meddomarna angivits, med rätt för dessa sakkunniga att under

handläggningen fritt göra de uttalanden de önskade men utan rätt att deltaga i domstolens överläggningar och beslut. Slutligen vore att framhålla, att de skäl som av kommittén åberopats för dess förslag i nu ifrågavarande avseende syntes med ungefär samma styrka kunna åberopas till stöd för en anordning med prästerliga meddomare i högsta domstolen. På grund av det sålunda anförda ville hovrätten livligt förorda, att förslaget om prästerliga meddomare i hovrätt icke måtte vinna statsmakternas bifall.

Föreningen Sveriges häradshövdingar har uttalat, att något behov av den föreslagna specialdomstolen knappast syntes föreligga. Särskilt med hänsyn till domkapitlets i 4 § föreslagna rätt till åtalsinitiativ torde i allmänhet kunna förväntas, att i de mål om vilka här vore fråga de kyrklig-teologiska synpunkterna skulle av åklagaren beaktas och framläggas med ledning av anvisningar som han fått. I den mån i särskilda fall ytterligare synpunkter eller upplysningar syntes domstolen erforderliga, torde de i nya rättegångsbalken meddelade bestämmelserna om sakkunniga vara tillfyllest. Då således inplacerande av de sakkunniga som bisittare icke kunde anses mera erforderligt i dessa än i andra mål, avstyrkte föreningen förslaget i denna del.

Sveriges advokatsamfund har funnit kommittéförslaget bereda det kyrkliga elementet ett icke önskvärt inflytande på domstolsväsendet. Behovet av särskild sakkunskap kunde icke anses större beträffande nu ifrågavarande mål än beträffande åtskilliga andra mål som handlades av de allmänna domstolarna utan särskilda sakkunniga såsom bisittare. I den mån särskild sakkunskap vore erforderlig, borde den tillföras domstolen genom att denna i vanlig ordning hörde sakkunniga. Samfundet kunde icke inse, att det för en sakkunnig skulle vara svårare att lösa den av kommittén angivna problemställningen och därvid klargöra de olika momentens inbördes vikt, om den sakkunnige hördes av domstolen än om han skulle uttala sin mening såsom ledamot av domstolen. En ur rättssäkerhetens synpunkt bestämd fördel med det förra alternativet vore, att den sakkunnige då tvingades att stå för sin mening på ett helt annat sätt. Parterna bleve i tillfälle att höra den sakkunniges utlåtande och kunna göra det samma till föremål för kritik och kommentarer. Härtill komme, att förslaget endast tillgodosåge behovet av sakkunskap i hovrätten, medan högsta instansen däremot lämnades utan den kyrklig-teologiska sakkunskap som ansåges erforderlig för målens avgörande. Icke minst med hänsyn till rättskipningen i högsta instans syntes det vara att bestämt föredraga, att sakkunskapens uppfattning komme till uttryck i ett muntligt eller skriftligt sakkunnigutlåtande framför att den framlades vid fritt kollegialt samråd mellan ledamöterna i den lägre instansen. På de anförda skälen hemställde samfundet, att de föreslagna reglerna om prästerliga meddomare i hovrätt måtte utgå.

Avstängning från prästerlig befattning.

Såsom första stycke i 6 § har kommittén upptagit ett stadgande, att om prästerlig befattningshavare står under åtal för brott och omständigheterna äro sådana att domkapitlet finner honom hava satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, domkapitlet för tiden intill dess laga kraftägande dom föreligger må avstänga honom från utövning av befattningen. Vidare har här föreslagits, att om prästerlig befattningshavare för sådant brott är dömd till frihetsstraff eller böter utan att han tillika blivit avsatt eller suspenderad från befattningen, domkapitlet skall äga avstänga honom från utövning av befattningen, dock ej för längre tid än intill dess tre månader förflutit från det domen vunnit laga kraft; i denna tid skall ej inräknas tid varunder den dömda undergår frihetsstraff. Såsom andra stycke i paragrafen har kommittén upptagit stadgande, att domkapitlets beslut jämlikt paragrafen skall gå i verkställighet utan hinder av klagan. Prästerlig befattningshavare, som sålunda avstänges från utövning av sin befattning, skall, om han innehar ordinarie tjänst i församling, under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner, dock med avdrag av vad som bör tillkomma den som förrättar tjänsten.

Enligt 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst gäller för närvarande, att om en präst blivit för avfall från svenska kyrkans lära skild från ämbete och tjänst men laga kraft ej kommit å beslutet, eller om han blivit tilltalad för brott, varå efter lag kan följa straffarbete eller svårare straff eller avsättning från prästerlig eller världslig befattning, men dom över honom ej fallit, domkapitlet, när omständigheterna därtill föranleda, må besluta, att han skall avhålla sig från ämbetets utövning till dess annorlunda varder förordnat; beslutet skall utan hinder av klagan genast gå i verkställighet. Stadgandet har erhållit sin nuvarande lydelse genom lagändring 1936. Vid 1936 års kyrkomöte uttalade kyrkolagsutskottet i anledning av väckt motion, att även efter lagändringen i fråga domkapitel skulle komma att sakna möjlighet att förhindra, att präst, sedan honom ålagt straff utståtts och eventuell suspensionstid gått till ända, omedelbart, även om församlingens värden därigenom skulle på det svåraste sätt komma att lida, återinträdde i tjänstgöring i sin församling. Enklast syntes utskottet detta missförhållande kunna avhjälpas genom att domkapitlet jämväl i dylika fall erhöle viss rätt att avstänga vederbörande från prästerlig tjänstgöring. I anledning härav anhöll kyrkomötet i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 november 1936 nr 12 om utredning huruvida och i vilken form bestämmelser kunde meddelas som beredde domkapitlet ökade möjligheter att, där uppenbar skada för församlingens liv skulle vållas, därest straffad präst omedelbart efter det straffet utståtts återinträdde i tjänstgöring i sin församling, vidtaga åtgärder till förebyggande av dylik skada. Vid 1938 års kyrkomöte har därefter av biskoparna Brilioth och Aulén väckts motion åsyftande bl. a. att präst måtte kunna tvångsvis försättas ur tjänstgöring samt erhålla emeritilön, där varken skyldighet föreligger att avgå

enligt emeritilönelagen eller han av domstol dömts eller kan dömas till avsättning men han gjort sig skyldig till förseelser i levernet av den art, att det är uppenbart orimligt att han besörjer församlingsvården i samma församling där förseelserna begåtts och där hans fortsatta ämbetsgörning kan tänkas bli snarare nedbrytande än uppbyggande. Motionen har av kyrkomötet med skrivelse den 28 november 1938 nr 33 överlämnats till Kungl. Maj:t under anhållan att de i motionen anförda synpunkterna som ägde sammanhang med kyrkomötets förut omnämnda skrivelse den 4 november 1936 måtte vinna beaktande vid prövningen av däri avsedd fråga.

Kommittén har funnit, att domkapitlet liksom för närvarande borde även enligt den nya lagstiftningen äga möjlighet att för tiden intill dess lagkraft-ägande dom föreläge från tjänstgöring avstänga prästerlig befattningshavare, vilken åtalats för brott av allvarlig beskaffenhet. Denna möjlighet har emellertid icke syntts kommittén böra göras beroende av om straffskalan för brottet upptager avsättning eller annat svårare straff. Enligt 25:7 strafflagen i kommitténs förslag kan nämligen varje brott föranleda avsättning under förutsättning att den brottslige genom brottet visat sig vara ovärdig eller eljest uppenbarligen icke skickad att utöva tjänsten. Med hänsyn härtill har kommittén föreslagit, att om prästerlig befattningshavare står under åtal för brott och omständigheterna äro sådana att domkapitlet finner honom hava satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, domkapitlet för tiden intill dess lagkraftägande dom föreligger må besluta, att han skall avhålla sig från utövning av sin befattning.

Kommittén har vidare funnit vad kyrkomötet anført i de ovannämnda båda skrivelserna böra föranleda införande av möjlighet till avstängning i vissa fall efter det dom fallit. Visserligen erhöles domstolarna enligt kommitténs förslag ökade möjligheter att avsätta eller suspendera ovärdiga eller olämpliga ämbets- och tjänstemän, men detta syntes icke vara tillräckligt beträffande prästerliga befattningshavare. Med hänsyn till de särskilda anspråk i fråga om levernet som ställdes på en präst måste det i åtskilliga fall, då avsättning eller suspension skulle vara ett alltför strängt straff, likväl framstå som anstötligt att prästen omedelbart efter att ha avtjänat frihetsstraff eller blivit bötfälld återinträdde i tjänst i församlingen. Denna särskilt för prästerliga befattningshavare gällande anstötlighetssynpunkt syntes domkapitlet vara bäst skickat att bedöma, och ingripandet borde lämpligen ske i en mildare form än genom domstols dom. Kommittén har därför föreslagit införande av rätt för domkapitel att från utövning av befattningen avstänga prästerlig befattningshavare, vilken för brott, varigenom domkapitlet funne honom ha satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, blivit dömd till frihetsstraff eller böter utan att han tillika blivit avsatt eller suspenderad från sin prästerliga befattning.

Enligt 1889 års lag gäller att präst, som avstänges från ämbetsutövning, skall, om han innehar ordinarie tjänst i församling, under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner, dock med avdrag av vad som bör till-

komma den som förrättar tjänsten. Detta stadgande har kommittén funnit alltjämt böra upptagas i nu förevarande sammanhang, ehuru det framdeles måhända borde överflyttas till en löneförfattning.

Mot denna paragraf i förslaget har *justitiekanslersämbetet* till en början såsom en brist anmärkt, att domstol icke fått befogenhet att upphäva domkapitels förordnande om avstängning för tiden intill dess lagakraftägande dom förelåge. Efter det att vid domstol förebragts närmare utredning kunde nämligen en av domkapitlet beslutad avstängning för domstolen te sig oberättigad, och det syntes i ett sådant fall mindre tillfredsställande om domkapitlet med en måhända ensidigt sträng uppfattning i förevarande hänseende skulle äga vidmakthålla avstängningen. Vidare har ämbetet vänt sig mot den föreslagna bestämmelsen om rätt för domkapitlet att avstänga även prästerlig befattningshavare, som av domstol dömts till frihetsstraff eller böter utan att han tillika blivit avsatt eller suspenderad. Om i ett mål mot en prästman yrkats avsättning eller suspension samt utförlig argumentation härom förekommit men högsta domstolen i likhet med underinstanserna underkänt nämnda yrkande och kanske dömt till ett rätt lågt bötesstraff, skulle det sannolikt förefalla anmärkningsvärt, om domkapitlet icke tilläte prästmannen att gå i tjänst. Visserligen skulle klagorätt finnas, men det förefölle tveksamt, om denna möjlighet att vinna rättelse vore till fyllest. Även *Göta hovrätt* har från samma synpunkter motsatt sig, att domkapitlet skulle erhålla befogenhet att avstänga prästerlig befattningshavare för tiden efter det att lagakraftägande dom förelåge, varigenom prästmannen ådömts annat straff än avsättning eller suspension. Hovrätten ville i sammanhanget även fästa uppmärksamheten på att kommittén i 25: 7 strafflagen föreslagit att, då avsättning eller suspension såsom sekundär straffpåföljd ådömdes, den förlust ämbetsmannen därigenom lede skulle beaktas vid bestämmande av annat straff för brottet. Den nu ifrågavarande bestämmelsen förefölle att stå i strid mot den princip som sålunda kommit till uttryck i det föreslagna 25 kap. strafflagen. Domstolen skulle nämligen vid sin straffmätning icke kunna veta, på vad sätt domkapitlet komme att förfara. I varje fall borde bestämmelsen icke avse det fall att vederbörande endast dömts till bötesstraff och en avstängning av detta slag icke vara förenad med förlust av löneförmåner. Åt ett likartat betraktelsesätt har *Sveriges advokatsamfund* givit uttryck. Samfundet vore visserligen icke blint för det faktum, att det kunde framstå såsom stötande om en präst omedelbart efter att ha avtjänat frihetsstraff eller blivit bötfälld återinträdde i tjänst i församlingen. Intresset av att undvika dylika konsekvenser syntes emellertid tillräckligt tillgodosett genom det föreslagna stadgandet i 25: 7 allmänna strafflagen, vilket beredde domstolarna möjlighet att avsätta eller suspendera befattningshavare som genom brott visat sig vara ovärdig eller eljest uppenbarligen icke skickad att utöva tjänsten. Intet hindrade, att domstolen vid tillämpningen av sistnämnda lagrum skänkte tillbörligt beaktande åt de särskilda anspråk i fråga om levernet som måste ställas på en präst. Att, se-

dan frågan prövats av domstol och denna funnit skäl till avsättning eller suspension icke föreligga, låta en icke dömande myndighet avstänga vederbörande från tjänsten, syntes ur rättssäkerhetens synpunkt allt annat än tilltalande. Även om avstängningen juridiskt icke vore att anse som ett straff, verkade den dock som ett stundom mycket kännbart extra penningstraff. Till de anförda synpunkterna kunde läggas även den, att högst tre månaders avstängning av en olämplig präst syntes utgöra ett föga effektivt skydd för den hotade församlingssvården. Skulle denna »på det svåraste» komma att lida, om prästen omedelbart återinträdde i tjänstgöring, torde olägenheterna knappast bli avsevärt mindre, om det dröjde några månader, innan prästen återinträdde i sin tjänst. De som kände allvarlig moralisk indignation över prästens återinträdande i tjänsten finge antagas i allmänhet finna detta lika anstötligt några månader senare. På grund av vad sålunda anförts ville samfundet förorda att de ifrågavarande reglerna utginge ur förslaget.

Å andra sidan har *Uppsala domkapitel* funnit, att domkapitlen borde erhålla möjlighet att tillgripa avstängning även i sådana fall, då präst åtalats för sitt leverne men blivit frikänd av domstolen. Fråga vore nämligen om allmän domstol kunde förväntas i tillbörlig grad beakta de särskilda krav beträffande prästs leverne, vilka såväl stiftsledning som ansvarskännande församlingsmedlemmar med rätta kunde ställa. Blev den åtalade frikänd, upphörde enligt förslaget en tidigare beslutad avstängning automatiskt, ett förhållande som säkerligen i många fall kunde bli av synnerligen ödesdiger inverkan på det kyrkliga församlingsslivet. Det ville därför synas som om domkapitlet borde tillerkännas rätt att, då särskilda omständigheter förelåge, även en tid efter det åtalad präst av allmän domstol frikänkts i mål om »levernesbrott» hålla honom avstängd från ämbetsutövning. *Karlstads domkapitel* har som sin mening uttalat, att den tid av högst tre månader, för vilken domkapitlen enligt förslaget skulle kunna från tjänstgöring avstänga präst som av allmän domstol dömts till frihetsstraff eller böter, vore alldeles för kort och borde utsträckas till sex månader. Domkapitlet hade mycket bestämda erfarenheter av behovet av sådan rätt för domkapitel att under längre tid avstänga präst som av domstol påförts visst straff. *Visby domkapitel* har, med anledning av kommitténs uttalande i motiven till 2 § att avfall från svenska kyrkans lära egentligen ej borde betraktas som brott, framhållit att, om mål rörande avfall blivit anhängiggjort mot präst, vederbörande domkapitel syntes böra ha möjlighet att avstänga den tilltalade från såväl hans prästerliga befattning som prästämbetet. Domkapitlet ansåge emellertid tveksamt, huruvida formuleringen av den föreslagna lagtexten gäve sådan möjlighet.

Beträffande andra stycket av 6 § i kommittéförslaget har *justitiekanslersämbetet* uttalat, att i fråga om rätten till lön under avstängning från tjänstgöring samma bestämmelser borde gälla för icke-ordinarie som för ordinarie prästmän, och att ett visst icke alltför lågt minimum av lönen borde tillförsäkras dem. Måhända kunde stadgas, att avstängd prästman skulle äga upp-

bära samma löneförmåner som om han vore tjänstledig för sjukdom. Med de av kommittén föreslagna bestämmelserna kunde lätt inträffa, att ingen eller blott väsentligt reducerad lön komme att utgå till den avstängde, något som ökade betänkligheterna mot paragrafen i dess föreslagna skick. *Göteborgs domkapitel* har ifrågasatt, huruvida icke kyrkoadjunkter borde i fråga om rätten att vid avstängning uppbära lön jämställas med ordinarie prästmän. Till stöd härför kunde åberopas, att enligt 2 kap. 6 § 2 mom. reglementet den 15 februari 1935 för prästerskapets avlöning kyrkoadjunkter likstälts med kyrkoherdar och komministrar i fråga om rätt till lön under sjukdom. Slutligen har *Sveriges advokatsamfund* funnit, att för det fall att präst avstängdes från tjänstgöring på grund av att han åtalats för brott, möjlighet syntes böra finnas att bereda honom gottgörelse, helt eller delvis, för hans härigenom lidna ekonomiska förlust, därest han sedermera skulle frikännas eller sådan gottgörelse eljest efter prövning funnes skälig.

Skiljande från prästämbetet.

I 7 § har kommittén inrymt bestämmelser om den ordning, i vilken en präst skall kunna skiljas från själva prästämbetet, som förlänats honom genom prästvigningen. Såsom första stycke i paragrafen har upptagits ett stadgande, att den som blivit avsatt från prästerlig befattning må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid ej över ett år avstängas därifrån. Detsamma har föreslagits skola gälla om annan präst utan prästerlig befattning, där han på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes ovärdig eller olämplig att vara präst. I ett andra stycke av paragrafen har föreslagits, att prästerlig befattningshavare av domkapitlet skall kunna avstängas från prästämbetet även för tid då han är suspenderad eller avstängd från utövningen av sin befattning. Slutligen har såsom tredje stycke upptagits en bestämmelse, att präst som avfallit från svenska kyrkans lära skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet, innehavare av prästerlig befattning dock först sedan han blivit avsatt därifrån.

På sätt av det föregående framgått skall enligt kommitténs förslag avsättning och suspension för präst icke längre innefatta skiljande från såväl prästerlig befattning som prästämbete utan endast det förra. Frågan huruvida en präst på grund av något sitt förhållande bör skiljas eller avstängas från prästämbetet blir sålunda att behandla i särskild ordning. På samma sätt som prästämbetet förlänats av kyrkan genom prästvigningen har det syntts kommittén också böra tillkomma kyrklig myndighet att besluta huruvida prästämbetet skall fråntagas någon. Som förutsättning för att så skall kunna ske har kommittén emellertid, såvitt gäller innehavare av prästerlig befattning, uppställt att han genom lagakraftvunnen dom av domstol dömts till avsättning eller suspension eller ock av domkapitlet suspenderats jämlikt 4 § eller avstängts från tjänstgöring jämlikt 6 §. Vid suspension eller avstängning från tjänstgöring skall vidare avstängandet från prästämbetet icke få sträcka sig utöver den tid, varunder prästen är suspenderad eller avstängd från tjänstgöring. Domkapitlet har emellertid enligt förslaget fått fria hän-

der att låta en avsatt, suspenderad eller från tjänstgöring avstängd prästerlig befattningshavare få behålla prästämbetet. Fall kunna nämligen enligt kommittén tänkas, då så kan ske utan att något kyrkligt intresse trädes för nära. Endast för det fall att präst avfallit från svenska kyrkans lära har det synts kommittén böra meddelas en tvingande föreskrift, att han för alltid skall skiljas från prästämbetet.

Angående denna paragraf i förslaget har *justitiekanslersämbetet* uttalat, att ämbetet icke kunnat undgå att hysa en viss tvekan i fråga om den ordning i vilken skiljande från prästämbetet skulle ske. Ämbetet ville för sin del ifrågasätta, huruvida icke skiljande från prästämbetet av en präst utan prästerlig befattning stode avsättning från tjänst så nära, att dessa frågor borde behandlas i samma ordning. Ur rättssäkerhetssynpunkt erbjöde också den judiciella processen med dess bättre möjligheter att vinna en fullständig och allsidig utredning större trygghet än den administrativa. Avgörandet huruvida tillräckliga skäl föreläge för ett skiljande eller en avstängning från prästämbetet kunde vara vanskligt nog, och detta såväl då anledningen vore ovärdighet eller olämplighet att vara präst på grund av leverne eller gärning som då fråga vore om avfall från svenska kyrkans lära. I fråga om utformandet av lagtexten förefölle denna att lämna rum för tvekan, huruvida präst utan prästerlig befattning, som offentligen eller annorledes utspredde mot svenska kyrkans lära stridande lärosats, kunde skiljas från prästämbetet. Visserligen kunde en dylik präst sägas ha gjort sig skyldig till gärning, som gjorde honom olämplig att vara präst. I 3 § hade emellertid samtliga dessa olika fall särskilt nämnts vid sidan av varandra, och då så icke skett i 7 § vållades därav tvekan om innebörden av sistnämnda lagrum. Ämbetet funne vidare, att endast skiljande från prästämbetet för alltid och sålunda icke även alternativet avstängande därifrån på viss tid borde få ifrågakomma, då präst utan prästerlig befattning befundes »ovärdig» att vara präst.

Uppsala domkapitel har fäst uppmärksamheten på det förhållandet att, om en prästerlig befattningshavare åtalades för brott men jämlikt 5: 5 strafflagen bleve förklarad straffri, han sedan kunde erhålla tjänstledighet för sjukdom men däremot icke kunde förhindras att utöva själva prästämbetet. En bestämmelse om att domkapitel under sådana förhållanden skulle äga avstänga vederbörande från prästämbetet borde därför komma till stånd. Samma domkapitel har vidare, under hänvisning till vad i 16 b § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning stadgats om avstängning från tjänstgöring av präst som förklarats skyldig att underkasta sig läkarundersökning, hemställt att en tydlig bestämmelse måtte givas om att i en situation av ifrågavarande slag avstängning skulle kunna ske från såväl prästerlig befattning som prästämbetet.

Visby domkapitel har funnit, att även domkapitlets beslut jämlikt 7 § borde gå i verkställighet utan hinder av förd klagan. Det kunde nämligen enligt domkapitlets mening förvisso finnas fall, då det måste anses synner-

ligen anstötligt, om åtalad präst som av domkapitlet avstängts från präst-ämbetet skulle få förrätta exempelvis dop eller vigsel innan beslutet vunnit laga kraft. Åt samma uppfattning har *teologiska fakulteten vid universitetet i Uppsala* givit uttryck.

Besvärsrätt.

Kommittén har i 8 § föreslagit ett stadgande av innehåll, att den som icke åtnöjes med domkapitlets beslut i något av de i 4 § första stycket samt 6 och 7 §§ angivna hänseenden skall äga hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet sist å tretionde dagen efter den då han erhöll del av beslutet.

Enligt förslaget skall sålunda klagan över domkapitlets beslut om disciplinär bestraffning, avstängning från tjänstgöring och skiljande eller avstängande från prästämbetet ske i administrativ ordning genom besvär till Konungen i ecklesiastikdepartementet. Prövning av besvären skall här ankomma på regeringsrätten.

Mot vad sålunda föreslagits har icke i yttrandena framkommit annan erinran än att *Västerås domkapitel* uttalat att, liksom invigningen till präst vore en funktion som uteslutande handhades av kyrkligt organ, jämväl avstängning från prästämbetet helt borde ankomma på sådant organ. I enlighet härmed syntes dylik fråga icke böra få dragas under regeringsrättens prövning.

Övergångsbestämmelser.

Utom 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål har kommittén till upphävande föreslagit förordningen den 29 juli 1812 angående åtskilliga omständigheter som böra iakttagas vid ändringssökande i konsistoriernas utslag ävensom vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitlen. Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall dock behandlas enligt äldre lag.

Det är särskilt förtjänt att framhållas, att genom vad sålunda föreslagits även domkapitlens i 19: 23 och 24: 3 kyrkolagen grundade domsrätt över lärarpersonal avskaffas. Denna domsrätt, som för närvarande omfattar lärarpersonalen vid de allmänna läroverken och vid folkskoleseminarierna, har numera förlorat praktisk betydelse, i det mål om ämbetsbrott av nämnda lärarpersonal upptages av allmän domstol och samma personal i fråga om disciplinär bestraffning är underkastad skolöverstyrelsen. (Jfr SOU 1935: 31 s. 118 och 1944: 10 s. 14). Av andra författningar än kyrkolagen, som innehålla stadganden om domkapitlens domsrätt, må här särskilt nämnas förordningen den 11 februari 1687 huru med rättegång uti domkapitlen skall förhållas, cirkulärbrevet den 21 augusti 1786 om vidtagande av några sådana mått och steg, som må befordra goda egenskaper i lärostandet, samt cirkulärbrevet den 7 december 1787 rörande de mål, som av konsistorium böra upptagas och avgöras m. m. Eftersom dessa författningar även inne-

fatta föreskrifter i åtskilliga andra ämnen än som beröras av kommitténs uppdrag, har kommittén emellertid icke ansett sig kunna föreslå att de skola upphävas annat än i vad gäller däri innehållna stadganden om domkapitlens domsrätt. Vad i 1786 års brev stadgas om rätt för domkapitel att låta verkställa förundersökning genom vederbörande kontraktsprost skall exempelvis enligt kommittén ej anses upphävt utan tillämpligt i det enligt förslaget på domkapitel ankommande disciplinärförfarandet.

Förslaget till lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall.

För fullgörande av sina åligganden som vigselförrättare är präst i svenska kyrkan jämlikt 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst och laga domstol i sådana mål underkastad ämbetsansvar enligt allmän strafflag. För präst i främmande trossamfund — liksom för borgerlig vigselförrättare som ej i egenskap av statlig befattningshavare är underkastad ämbetsansvar — stadgas däremot särskilt ansvar i detta hänseende i lagen den 12 november 1915 (nr 433) om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Enligt kommitténs förslag till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst skall allenast präst som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan vara underkastad ämbetsansvar i vanlig ordning. Präst inom svenska kyrkan, som ej innehar prästerlig befattning, kan däremot enligt förslaget icke dömas till ansvar för ämbetsbrott utan blott, om han finnes ovärdig eller olämplig att vara präst, skiljas eller avstängas från prästämbetet.

Då präst inom svenska kyrkan som ej innehar prästerlig befattning alljämt bör vara underkastad ämbetsansvar såvitt angår fullgörande av åligganden som vigselförrättare, har denna kategori personer tillagts i lagen om ansvar för vigselförrättare i vissa fall. Kommittén har sålunda föreslagit, att om särskilt förordnad vigselförrättare som ej är diplomatisk eller konsulär ämbetsman, präst inom svenska kyrkan som ej innehar prästerlig befattning eller präst i främmande trossamfund viger, då laga hinder mot äkten-skapet möter, eller utan att lysning eller annat kungörende i stadgad ordning föregått eller eljest beträffande annat än rent kyrklig ordning åsidosätter vad honom i egenskap av vigselförrättare åligger, det skall anses som tjänstefel enligt 25 kap. allmänna strafflagen.

Mot vad kommittén sålunda föreslagit ha icke framkommit några erinringar i yttrandena.

Förslaget till lag om ändring i lagen om domkapitel.

I nu förevarande lag har kommittén föreslagit ändringar av de bestämmelser som anknyta till det förhållandet att domkapitlen för närvarande utöva domsrätt. I 2 § 4 mom. har sålunda stadgandet, att stiftssekreteraren vid handläggning av rättegångsmål skall hava säte och stämma i domkapitlet, ändrats till att avse handläggning av mål angående tillämpning av lagen om ansvar för ämbetsbrott av präst. Motsvarande ändring har företagits i regler-

na om omröstning i domkapitlet i 17 §. Slutligen ha de i 1889 års prästerliga strafflag ingående bestämmelserna att hovrätt skall vara första instans vid åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan präst som är ledamot av domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår upptagits i 20 § av lagen.

Vad sålunda föreslagits har ej föranlett någon erinran i yttrandena.

I fråga om behovet av ytterligare följdändringar till den av kommittén nu föreslagna lagstiftningen har *Göta hovrätt* funnit, att i hovrätternas arbetsordningar närmare borde regleras, hur de i 5 § i förslaget till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst omnämnda två ledamöterna i hovrätten och två tillkallade prästerliga ledamöter skulle utses. *Domkapitlet i Uppsala, Västerås och Visby* ha åter uttalat, att den föreslagna nya lagstiftningen påkallade en översyn och effektivisering av de bestämmelser som gällde om skyldighet för de allmänna domstolarna att meddela domkapitlet underrättelser angående åtal och domar mot präster.

Departementschefen.

Av ålder ha särskilda bestämmelser gällt beträffande brott av prästerliga befattningshavare och ordningen för dessa brotts beivrande. Nuvarande lagstiftning i ämnet — som till huvudsaklig del återfinnes i 1889 års lag om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål — är liksom vår kyrkolagstiftning i övrigt i hög grad otidsenlig och en revision av densamma är därför synnerligen påkallad. I fråga om det rent straffrättsliga innehållet i lagen har frågan aktualiserats av straffrättskommitténs förslag till ny lagstiftning om brott mot staten och allmänheten. Beträffande åter det processuella förfarandet är det angeläget, att de mycket stora brister som nu ostridigt föreliggas undanröjas i samband med genomförandet av den allmänna rättegångsreformen.

Beträffande den historiska utveckling som lett till de nuvarande bestämmelserna tillåter jag mig hänvisa till den redogörelse som på sin tid lämnades av den s. k. stiftsstyrelsekommittén i dess år 1906 avlämnade betänkande med förslag till lag angående organisation av stiftsstyrelse m. m. Att i detta sammanhang gå in på en närmare redogörelse därför torde icke vara erforderligt. Däremot vill jag, innan jag upptager straffrättskommitténs förslag till närmare övervägande, med några ord beröra lagstiftningen i våra nordiska grannländer. Den närmaste överensstämmelsen med den nuvarande svenska ordningen uppvisar Finland. De straffrättsliga bestämmelserna om ämbetsbrott av präst återfinnas i den finska kyrkolagen av år 1869. Mål om sådana brott upptagas i första instans av domkapitlet, från vilka talan får fullföljas till hovrätterna. I Danmark finnes en grundläggande bestämmelse om straff för prästers tjänstefel i Lov af 28 April 1931 om Folkekirkenes Lønningsvæsen udenfor København og Frederiksberg m. m. För handläggning av mål härom finnes sedan gammalt en särskild instans, Provsteretten, som består av prostens och den civile underdomarens i orten. Från Provste-

retten fullföljes talan till en däremot svarande överinstans, Landemodet, och därifrån till Højesteret. Om en präst tilltalas dels för brott mot den borgerliga strafflagen och dels för förhållande, som berör hans ställning som prästerlig befattningshavare, äger Konungen förordna att målet i dess helhet skall upptagas antingen vid kyrklig eller vid världslig rätt. I sistnämnda fall kan den världsliga domstolen förstärkas med två prästerliga ledamöter. I Norge slutligen intaga prästerna icke i straffrättsligt eller straffprocessuellt hänseende någon särställning i förhållande till andra ämbetsmän. Ämbetsbrott av präst bedömas sålunda enligt strafflagens allmänna bestämmelser om ämbetsbrott och höra under de allmänna domstolarna.

Vid överbägande av frågan om det mest ändamålsenliga sättet för genomförandet av en revision av vår strafflagstiftning för präster torde böra eftersträvas att inordna dem under de bestämmelser som gälla för statens befattningshavare i allmänhet, i den mån detta låter sig förena med nödigt hänsynstagande till de särskilda förhållanden som här föreligga. Utvecklingen har sedan länge gått i den riktningen att speciallagstiftning så långt möjligt avskaffas och framförallt gäller detta på det straffrättsliga området. Härför tala främst vägande principiella skäl. En speciallagstiftning för en viss kategori befattningshavare skapar lätt den föreställningen att dessa ineha särskilda privilegier. Härmed följer, att dessa befattningshavares ställning i samhället kan försvagas och att därigenom det intresse som lagstiftningen avser att tjäna motverkas i stället för att främjas. Denna farhåga gör sig naturligtvis särskilt gällande, om det processuella förfarandet ej äger rum offentligt och under iakttagande i övrigt av de betryggande former som eljest äro föreskrivna. Straffrättskommittén har också till grund för sitt förslag lagt den tankegång som jag nu utvecklat. I flera yttranden över förslaget har emellertid förordats att man skulle gå ett steg längre i denna riktning. Även jag anser det angeläget att undersöka, huruvida det icke är möjligt att mera fullständigt än som skett i förslaget avskaffa ifrågavarande speciallagstiftning. Jag förbiser härvid icke kyrkans behov att kunna snabbt och bestämt ingripa mot olika förseelser av dess befattningshavare. Såsom kommittén förutsatt torde det vara nödvändigt att tillerkänna domkapiteln disciplinär bestraffningsrätt. Detta innebär icke heller någon principiell avvikelse från vad som eljest är vanligt. Sådan bestraffningsrätt tillkommer regelmässigt ämbetsverk inom statsförvaltningen i allmänhet och torde icke kunna undvaras. För upprätthållande av kyrkans anseende och kyrklig ordning torde i själva verket den möjligheten att kunna snabbt ingripa mot smärre förseelser som disciplinärförfarandet åsyftar vara av väsentligt större betydelse än befogenheten att döma över mera allvarliga brott.

Jag övergår härefter till närmare behandling av de viktigare frågorna i kommitténs förslag. Därvid torde de rent straffrättsliga spörsmålen böra behandlas först.

Såsom förut nämnts äro ämbetsbrott av präst i 1889 års lag uppdelade på två grupper, av vilka den ena faller under 25 kap. i allmänna strafflagen

medan den andra gjorts till föremål för särskilda bestämmelser. Enligt straffrättskommitténs förslag skall 25 kap. strafflagen i princip tillämpas även på prästerliga befattningshavare. Beträffande vissa speciellt prästerliga ämbetsbrott har kommittén dock ansett särskild lagstiftning alltjämt vara motiverad. Hit har kommittén fört offentligt förkunnande eller utspridande anorledes av lärosats som strider mot kyrkans lära, brott mot bestämmelser om kyrkans ordning samt leverne eller gärning, varigenom präst sätter sin värdighet eller lämplighet som präst i fara. I samband härmed har kommittén behandlat avfall, ehuru detta även enligt kommitténs mening egentligen ej är något brott.

Beträffande avfall från svenska kyrkans lära har i flera yttranden över kommitténs förslag hävdats, att bestämmelser i detta ämne icke hörde hemma i en författning av strafflags natur. Detta är också min uppfattning. En förändring i individens religiösa åskådning som har till följd att han icke längre kan omfatta kyrkans trossatser kan icke rimligen betraktas som något brott. En motsatt ståndpunkt synes stå i uppenbar strid mot modern uppfattning. Den måste också från kyrkans egen synpunkt anses förkastlig. Uppenbarligen är det för tilltron till allvaret och övertygelsen i kyrkans förkunnelse av grundläggande betydelse, att ett öppet och frimodigt tillkännagivande av tvivel eller ändrad åskådning icke hindras genom att det stämplas såsom något etiskt förkastligt. Det ligger väl i sakens natur, att kyrkan, om den skall kunna fungera såsom en enhet, icke kan låta sina tjänare i deras verksamhet ohämmat giva uttryck åt sin personliga uppfattning, och kyrkan kan icke vara skyldig att i sin tjänst behålla den som icke längre ansluter sig till dess grundsatser. Frågan om skyldighet att på grund av avfall avgå från tjänsten bör emellertid behandlas i likhet med andra fall, då en befattningshavare icke kan uppehålla sin tjänst.

Med hänsyn till stadgandet om ämbetsmäns oavsättlighet i § 36 regeringsformen har kommittén ansett, att frågan om skyldighet för präst att på grund av avfall avgå från befattning inom kyrkan måste prövas i den för brottmål stadgade ordningen. Riktigheten av denna slutsats synes emellertid kunna ifrågasättas. Liksom vid sjukdom torde det låta sig göra att vid avfall konstituera en rent civil skyldighet att avgå från tjänsten. Jag har dock med hänsyn till frågans vikt både ur kyrklig synpunkt och för befattningshavaren personligen icke ansett, att frågan lämpligen såsom vid sjukdom bör regleras i administrativ löneförfattning. Liksom hittills torde den böra behandlas i författning av kyrkolags natur. Jag förordar därför, att det nuvarande straffrättsliga stadgandet om avfall ersättes med ett tillägg till kyrkolagen av innehåll, att om någon som innehar prästerlig befattning avfaller från svenska kyrkans lära, han skall vara pliktig att avgå från befattningen. En motsvarande metod har använts i 15 § av 1873 års dissenterförordning för det fall att någon anmält sig till utträde ur svenska kyrkan. Den föreslagna bestämmelsen synes böra gälla såväl innehavare av prästerlig befattning inom svenska kyrkan som innehavare av annan allmän prästerlig tjänst t. ex. inom fångvården. Med avseende å prövningen av fråga

om skyldighet att avgå på grund av avfall torde det vara ändamålsenligt att låta denna ankomma på domkapitlet i första instans och regeringsrätten såsom andra och sista instans. Någon fara ur rättssäkerhetssynpunkt torde en sådan ordning ej erbjuda. Vad angår biskopar har jag emellertid ej ansett lämpligt att låta frågan om skyldighet att avgå prövas av domkapitel. Prövningen torde i stället böra tillkomma Kungl. Maj:t i regeringsrätten såsom enda instans.

Att prästerlig befattningshavare förklaras pliktig avgå innebär ej enligt departementsförslaget, att han automatiskt blir skild från befattningen. Det skall ankomma på den som eljest äger meddela honom avsked att draga konsekvensen av beslutet.

Enligt min mening tala starka skäl för att den präst, som förklaras skyldig avgå på grund av avfall, i regel skall kunna påräkna viss pension. Denna fråga torde emellertid lämpligen böra lösas vid den utredning som omhändervades av 1946 års prästlönekommitté. Intill dess dennas förslag kan bli genomfört lär frågan få lösas genom särskilda beslut av riksdagen från fall till fall.

I fråga om spridande av villolära, brott mot kyrkans ordning och anstötligt leverne har kommittén icke föreslagit något annat stadgande än att hithörande gärningar, där de icke innefatta annat brott än tjänstefel, skola medföra straff såsom i paragrafen om tjänstefel i 25 kap. strafflagen sägs. Innebörden av kommitténs förslag i denna del är sålunda, att för prästerliga befattningshavare begreppet tjänstefel i de hänseenden, om vilka nu är fråga, skulle fastställas i särskild lag. Beträffande behovet av det föreslagna stadgandet är till en början att märka, att spridande av villolära liksom brott mot kyrkans ordning framstår såsom en typisk ämbetsförseelse av den som innehar prästerlig befattning. Skyldigheten att icke utsprida villolära är en självklar följd av ställningen som präst inom svenska kyrkan och har också kommit till uttryck bl. a. i 1 kap. 1 § kyrkolagen. Jag vill framhålla, att här är fråga om något annat än ett blott avfall från kyrkans lära. Själva förändringen i den religiösa uppfattningen bör, såsom förut sagts, icke behandlas som ett brott. Däremot bör det ej tillåtas, att en präst, som ännu kvarstår i kyrkans tjänst, arbetar för att utbreda en annan lära än dennas. Beträffande tillämpningen av en straffbestämmelse på denna punkt har Göta hovrätt ansett, att det icke bör komma i fråga att bestraffa varje avvikelse från svenska kyrkans i bekännelseskrifterna fastslagna lära såsom tjänstefel utan allenast sådana fall då vad som förkunnas är stridande mot kyrkans lära i någon så väsentlig fråga, att det innebär en avvikelse från lärans grundvalar. Till vad hovrätten sålunda uttalat vill jag giva min anslutning. Det synes mig sålunda böra finnas ett icke alltför snävt utrymme, inom vilket den enskilde prästmannen äger giva uttryck åt sin personliga uppfattning i religiösa frågor.

Något behov av en särskild straffbestämmelse på denna punkt har icke synt mig föreligga. Vad i allmänna strafflagen stadgas om tjänstefel i allmänhet torde vara tillfyllest. På sätt Uppsala domkapitel framhållit lär väl

bötesstraff i allmänhet vara mindre lämpligt vid spridande av villolära. Man kan emellertid förutsätta att vid detta speciella ämbetsbrott böter endast undantagsvis skola komma att tillgripas i praxis.

Beräffande härefter bestämmelser om kyrkans ordning kunna dessa sägas motsvara rent instruksionella föreskrifter för andra ämbetsmän. Ej heller beträffande förseelse häremot torde någon särskild straffbestämelse vara påkallad utöver vad som i allmänhet gäller om tjänstefel.

Mera tveksamt kan det förfalla, huruvida icke de särskilda krav som onekligen böra ställas på en prästs allmänna livsföring borde komma till uttryck i något särskilt stadgande av strafflags natur. Såsom förut sagts upptager kommitténs förslag i denna del en bestämmelse, att prästerlig befattningshavare, som genom anstötligt leverne sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, skall dömas såsom för tjänstefel. Enligt vad straffrättskommittén föreslagit skall emellertid i 25 kap. strafflagen såsom tjänstefel straffbeläggas icke endast överträdande av särskilda författningar och föreskrifter utan även åsidosättande av vad som åligger ämbetsmannen enligt tjänstens beskaffenhet i och för sig. I motiven till detta stadgande har kommittén bl. a. uttalat (SOU 1944: 69 s. 413), att det i princip icke funnes något hinder mot att straffa ett uppträdande utom tjänsten såsom tjänstefel. Tydligt är vidare, att den särskilda beskaffenheten av prästerlig tjänst måste anses ålägga innehavaren av sådan befattning stränga krav i fråga om hansandel och allmänna livsföring. De särskilda kraven på prästers oförvitlighet i leverne ha även kommit till uttryck bl. a. i 19 kap. 28 § kyrkolagen, varest exempelvis föreskrives att prästerna skola föra ett gudfruktigt, ärligt och ärbart leverne. Erinras må också om bestämmelsen i tjugooåttonde punkten i prästerskapets privilegier om prästernas skyldighet bl. a. att föra ett gudligt, nyktert och beskedligt leverne. Även om sistnämnda båda lagrum äro så ålderdomliga att de icke längre lämpa sig att direkt åberopas, giva de uttryck för vad som enligt sakens natur måste anses åvila prästerna i fråga om oförvitligandel. Ett beteende som står i strid häremot faller därför under den allmänna bestämmelsen om straff för tjänstefel. Vid sådant förhållande kan jag icke finna det erforderligt att föreslå något särskilt stadgande om straff för anstötligt leverne.

Några av de kyrkliga remissinstanserna ha funnit, att utöver vad kommittén föreslagit en särskild straffbestämelse borde bibehållas i fråga om prästs skyldighet att respektera bikt hemligheten. I likhet med kommittén anser jag emellertid, att denna ämbetsplikt, varom en föreskrift nu finnes i 7 kap. 2 § kyrkolagen, erhåller en tillräcklig sanktion genom det av kommittén föreslagna allmänna stadgandet i 25 kap. strafflagen om straff för ämbetsmans brott mot tystandsplikt. Icke heller finner jag behöfligt att, såsom Uppsala domkapitel ifrågasatt, bevara den särskilda bestämmelsen om straff för präst som obehörigen verkar för sin egen befordran.

Av det sagda framgår, att jag icke anser några särskilda straffbestämme-

ser för ämbetsbrott av präst behövligen vid sidan om de allmänna stadgandena om ämbetsbrott i 25 kap. strafflagen. Såsom förut nämnts innehåller emellertid 1889 års lag även bestämmelser om det processuella förfarandet vid vissa brott. I denna del finner jag, i likhet med kommittén, tiden vara inne att — fränsett den disciplinära bestraffningsrätten — upphäva domkapitlens domsrätt och överföra denna till de allmänna domstolarna.

Kommittén har vidare föreslagit, att mål om ämbetsbrott av präst vid de allmänna domstolarna skulle följa den vanliga instansordningen utom såttillvida, att hovrätt omedelbart skulle upptaga mål rörande avfall och brott mot kyrkans lära eller ordning. Enligt kommitténs förslag skulle vid handläggningen av dessa mål hovrätten bestå av presidenten och två ledamöter i hovrätten samt två av hovrätten tillkallade prästerliga ledamöter, den ene biskop och den andre prästvigd medlem av domkapitel eller teologisk fakultet. Flera kyrkliga remissinstanser ha förklarat sig anse vad kommittén sålunda föreslagit vara en förutsättning för att domkapitlens domsrätt skulle kunna avskaffas i nyssnämnda mål. Det synes mig emellertid med skäl kunna ifrågasättas, huruvida det verkligen skulle vara till fördel för kyrkan att genomföra den av kommittén föreslagna ordningen med prästerliga ledamöter i hovrätterna. Vägande invändningar däremot ha framförts i åtskilliga yttranden, och man kan enligt min mening icke bortse från att specialdomstolar av den typ det här gäller lätt kunna te sig mindre förtroendeingivande än de vanliga domstolarna. Risker härför skulle i nu förevarande fall vara särskilt stor, eftersom de prästerliga ledamöterna i den tilltalades och allmänhetens ögon kunde komma att framstå såsom partsrepresentanter. Dessutom är det otvivelaktigt mindre tillfredsställande att de synpunkter som av de prästerliga ledamöterna kunde komma att framföras under domstolens överläggningar icke skulle komma att såsom vanliga sakkunnigutlåtanden framläggas till bemötande. Denna ordning finner jag alltså icke lämplig. För kyrkan kan det icke vara av någon större betydelse vilket alternativ som här väljes, då såsom jag förut framhållit kyrkans organ bibehållas vid disciplinär bestraffningsrätt. De av kommittén infordrade statistiska uppgifterna utvisa, att under åren 1930—1944 vid domkapitlet handlagts endast ett mycket ringa antal mål, vari ådömts suspension under längre tid eller avsättning. Det alldeles övervägande antalet ärenden kan således avgöras disciplinärt. Vad särskilt gäller avfall från kyrkans lära vill jag erinra, att målen härom enligt vad jag nyss förordat böra avföras från det straffprocessuella området och sålunda ej skola handläggas av allmän domstol utan av domkapitlet eller, såvitt angår biskop, av Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

På grund av det anförda har jag icke kunnat biträda förslaget om prästerliga ledamöter i hovrätterna. Vid sådant förhållande torde icke heller tillräckliga skäl föreligga att låta mål om brott mot kyrkans lära eller ordning — målen om avfall skulle som nämnts i regel gå till domkapitel — omedelbart upptagas i hovrätt. I fråga om biskopar torde dock en särbestämmelse

alltjämt vara påkallad i överensstämmelse med vad som gäller beträffande tjänstefel av andra högre ämbetsmän.

Av övriga bestämmelser i kommitténs förslag till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst torde bestämmelserna om domkapitlets befogenheter i disciplinärt hänseende och om prästs skiljande eller avstängande från präst-ämbetet böra få sin plats i lagen om domkapitel. Någon särskild lag om ämbetsbrott av präst synes vid sådant förhållande icke bliva erforderlig. Däremot kräves alltjämt en lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Slutligen torde även mindre följdändringar erfordras i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster och förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Med avseende å de särskilda lagförslag som jag i enlighet med nu angivna grunder låtit upprätta inom departementet må ytterligare anföras följande.

I *förslag till lag om tillägg till kyrkolagen* har upptagits stadgande, att om någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, avfaller från kyrkans lära, han skall vara pliktig att avgå från befattningen.

Med prästerlig befattning förstås här varje befattning, till vilken endast den kan utnämnas eller förordnas som är prästvigd. Stadgandet är tillämpligt även på biskop. I anledning av att några domkapitel yppat tvekan angående vad som i kommitténs förslag förstodes med prästerlig befattningshavare må särskilt framhållas, att stadgandet omfattar även andra än ordinarie befattningshavare liksom förhållandet är beträffande stadgandena om ämbetsbrott i 25 kap. strafflagen.

I motiveringen till sitt förslag om att prästerlig befattningshavare som avföle skulle dömas befattningen förlustig har kommittén framhållit, att denna bestämmelse vore avsedd att äga tillämplighet endast i den händelse avfallet framträdde objektivt antingen genom anmälan om utträde ur svenska kyrkan eller annorledes genom någon yttre handling, varemot stadgandet icke kunde anses lämna befogenhet till någon efterforskning angående prästmännens subjektiva renlärighet. Detsamma bör gälla det nu föreliggande departementsförslaget.

Därest en prästerlig befattningshavare finner sig icke längre kunna omfatta svenska kyrkans grundläggande trossatser, får det naturliga anses vara, att han med tillkännagivande härav själv ansöker om entledigande. För den händelse han emellertid icke skulle göra detta och avfallet skulle taga sig något sådant påtagligt uttryck som förut sagts öppnar det nu föreslagna stadgandet möjlighet att framtvinga hans avgång. Beslut, varigenom vederbörande förklaras skyldig att avgå, skall — såsom jag förut nämnt och närmare framgår av det förslag till lag om ändring i lagen om domkapitel som utarbetats inom departementet — ankomma på vederbörande domkapitel, utom såvitt angår biskop. Klagan över sådant beslut bör föras i regeringsrätten.

Enligt departementsförslaget skall liksom enligt kommittéförslaget endast

präst som innehar prästerlig befattning vara underkastad ämbetsansvar i vanlig ordning enligt 25 kap. strafflagen. Behov uppkommer följaktligen av särskilda ansvarsbestämmelser för annan präst i egenskap av vigselförrättare, på samma sätt som sådant ansvar för närvarande, enligt lagen den 12 november 1915 om ansvar för vigselförrättare i vissa fall, stadgas för präst i främmande trossamfund och borgerlig vigselförrättare som ej i egenskap av statlig befattningshavare är underkastad ämbetsansvar. Kommittén har föreslagit att 1915 års lag skulle ersättas med en ny lag om ansvar för vigselförrättare i vissa fall. Detta förslag omfattar även präst inom svenska kyrkan som icke innehar prästerlig befattning och avser dessutom att från ansvar undantaga sådana fel som endast innebära avvikelser från rent kyrklig ordning. Jag har i huvudsak icke funnit anledning till någon erinran häremot. Lagtexten har dock i departementsförslaget undergått en redaktionell förenkling. I sakligt hänseende innebär departementsförslaget vidare den ändringen att jämväl prästerlig befattningshavare, som gör sig skyldig till fel i samband med vigsel vilken förrättas *utom tjänsten*, klart omfattas av förslaget. Det må också nämnas, att i departementsförslaget icke återfinnes den av kommittén upptagna bestämmelsen, att om den brottslige innehar befattning som avses i 25:12 strafflagen enligt kommitténs förslag, han kan avsättas eller suspenderas därifrån. Någon uttrycklig föreskrift härom torde icke erfordras.

Inom departementet upprättat förslag till lag angående ändring i lagen om domkapitel upptager åtskilliga ändringar.

I anslutning till vad kommittén föreslagit har den nuvarande bestämmelsen i 2 § 4 mom., att stiftssekreteraren vid handläggningen av rättegångsmål skall hava säte och stämma i domkapitlet, ändrats till att avse ärenden angående utövningen av domkapitlets disciplinära myndighet över domkapitlet underställda prästerliga befattningshavare, angående prästs skiljande eller avstängande från prästämbetet och angående prästerlig befattningshavares skyldighet att avgå därför att han avfallit från svenska kyrkans lära.

I 13 § har det nuvarande 1 mom. upptagits såsom första stycke i samma moment. Såsom andra stycke har tillagts vad som för närvarande stadgas i 3 mom. Paragrafens nuvarande 2 mom. har upphört att gälla till följd av inrättandet av Stockholms stift.

Därefter stadgas i departementsförslaget under 2 mom., att om innehavare av prästerlig befattning som lyder under domkapitel åsidosätter sin tjänsteplikt, domkapitlet skall äga antingen tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader eller ock anmäla honom för åtal vid domstol. I sak överensstämmer detta med vad kommittén föreslagit, utom såtillvida att den längsta tillåtna suspensionstiden här liksom eljest vid disciplinär bestraffning bestämts till tre månader. Jag har nämligen icke funnit tillräckliga skäl att medgiva den av kommittén föreslagna utsträckningen till sex månader. Av den i departementsförslaget valda formuleringen torde vidare på ett tydligare sätt än i kommittéförslaget fram-

gå, att allmän åklagare är oförhindrad att åtala prästerlig befattningshavare för tjänstefel, även om domkapitlet icke skulle anmäla honom till åtal. Kommitténs förslag om rätt för domkapitlet att förordna särskild åklagare, därest allmän åklagare icke vill väcka av domkapitlet begärt åtal, har jag icke funnit mig böra upptaga. I en sådan situation synes domkapitlet i stället böra vända sig till vederbörande högre åklagarmyndighet. Därest ändring icke erhålles i denna väg, torde därvid böra förbliva. I överensstämmelse med vad nu gäller om brott mot 25 kap. strafflagen torde ämbetsbrott av präst böra åtalas av landsfogden eller, i Stockholm, förste stadsfiskalen.

Såsom första stycke i 3 mom. har upptagits stadgande, att om innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, står under åtal för brott och omständigheterna äro sådana att han måste anses hava satt sin värdighet eller lämplighet som präst i fara, domkapitlet skall äga avstänga honom från utövningen av befattningen för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger. Stadgandet överensstämmer med vad kommittén i anslutning till gällande rätt föreslagit.

Kommittén har velat tillerkänna domkapitlet en mera vittgående befogenhet än nu sagts. Om den prästerlige befattningshavaren dömes till frihetsstraff eller böter utan att han tillika avsättes eller suspenderas, skall nämligen domkapitlet enligt kommitténs förslag äga avstänga honom från utövningen av befattningen även för tid efter det lagakraftägande dom föreligger, dock ej för längre tid än tre månader därefter. Mot kommittéförslaget i denna del ha erinringar gjorts i ett flertal yttranden. Den kritik mot den föreslagna bestämmelsen som därvid framförts har synt mig övertygande, och bestämmelsen har sålunda icke upptagits i departementsförslaget. Det är tydligt, att domstolarna i förekommande fall måste taga särskild hänsyn till de prästerliga befattningarnas ömtåliga beskaffenhet, när de pröva om suspension bör följa å brott.

Domkapitlets beslut jämlikt detta moment torde böra gå i verkställighet utan hinder av klagan, om ej annorlunda förordnas. Bestämmelse härom har upptagits i 6 mom. Såsom andra stycke i 3 mom. har införts stadgandet, att ordinarie befattningshavare som enligt första stycket avstänges från utövning av sin befattning skall under tiden äga åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner efter avdrag för vad som bör tillkomma den som för rättar tjänsten. I några yttranden har förordats, att rätt till lön under avstängning borde tillerkännas även andra än ordinarie befattningshavare. Vidare har advokatsamfundet ansett, att om avstängd befattningshavare sedermera bleve frikänd av domstolen, möjlighet borde finnas att bereda honom gottgörelse för den ekonomiska förlust som avstängningen medfört. Dessa båda frågor har jag emellertid, med hänsyn till att hela det prästerliga lönesystemet för närvarande står inför revision, icke ansett mig böra upptaga i nu förevarande sammanhang.

Såsom 4 mom. i 13 § ha upptagits bestämmelser om den ordning i vilken präst skall kunna skiljas eller avstängas från själva det prästämbete som förlänats honom genom prästvigningen. I denna del har jag i överensstämmelse med kommittén funnit det lämpligaste vara, att liksom kyrkan ensam

förlänar prästämbetet det också skall ankomma på kyrkan att fråntaga någon hans prästämbete. Det måste även anses vara ett framsteg, att avsättning eller suspension från prästerlig befattning icke automatiskt skall behöva medföra jämväl förlust av prästämbetet. Fall kunna nämligen tänkas, då det skulle innebära en onödig hårdhet, om en prästerlig befattningshavare, som avsatts eller suspenderats, icke skulle få behålla behörigheten att utföra prästerliga ämbetshandlingar såsom vigsel och dop. I enlighet med det nu sagda föreskrives sålunda till en början, att om prästerlig befattningshavare genom lagakraftätagande dom avsatts från sin befattning, domkapitlet skall kunna skilja honom från prästämbetet eller på viss tid ej över ett år avstänga honom därifrån. Jag vill särskilt framhålla, att här är fråga om prästerliga befattningshavare överhuvud taget och sålunda icke endast om innehavare av tjänster som lyda under domkapitel. Även innehavarna av prästerliga befattningar inom exempelvis fångvårds- och medicinalväsendet omfattas av bestämmelsen. Undantag har dock i 20 § gjorts beträffande biskop, vars skiljande från prästämbetet skall ankomma på Kungl. Maj:t i regeringsrätten. För den händelse fråga är om präst som avsatts från en befattning, som lyder under domkapitel, är det tydligen detta domkapitel som skall pröva frågan, huruvida vederbörande skall skiljas eller avstängas från prästämbetet. I andra fall torde prövningen ankomma på domkapitlet i det stift, prästmannen genom prästvigningen kommit att tillhöra eller till vilket han senare må ha överförts.

Med anledning av en anmärkning från Uppsala domkapitel har tillagts ett stadgande, att om prästerlig befattningshavare genom lagakraftätagande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5:5 strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, domkapitlet skall äga avstänga honom från prästämbetet intill dess han åter får inträda i tjänstgöring.

Därefter följer bestämmelsen, att prästerlig befattningshavare även skall kunna avstängas från prästämbetet under tid, då han är suspenderad eller avstängd från utövningen av sin befattning. Även utan uttryckligt påpekande i lagtexten torde det vara tydligt, att denna bestämmelse skall kunna komma till användning också då prästerlig befattningshavare avstängts från tjänsteutövning av annan anledning än i 3 mom. sägs såsom till följd av ett beslut om skyldighet för honom att underkasta sig läkarundersökning enligt 16 b § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning.

Vidare har här angående präst som icke innehar prästerlig befattning upptagits stadgandet att sådan präst, om han på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes ovärdig eller olämplig att vara präst, skall av domkapitlet kunna skiljas från prästämbetet eller på viss tid ej över ett år avstängas därifrån. Jag har icke ansett erforderligt att, såsom i ett yttrande blivit ifrågasatt, ovillkorligen föreskriva skiljande för alltid från prästämbetet, om vederbörande anses ovärdig att inneha detta. Behörigt domkapitel är i dessa fall, i överensstämmelse med vad förut sagts, domkapitlet i det

stift vederbörande genom prästvigningen kommit att tillhöra eller till vilket han senare må ha överförts.

Med anledning av påpekanden i yttrandena har det befunnits lämpligt, att även beträffande domkapitels beslut jämlikt detta moment föreskriva, att beslutet går i verkställighet utan hinder av klagan, om ej annorlunda förordnas. Bestämmelsen härom återfinnes i 6 mom.

I 5 mom. har såsom första stycket inrymts den förut omnämnda bestämmelsen, att det tillkommer domkapitel att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han avfallit från svenska kyrkans lära. Även här avses jämväl andra prästerliga befattningshavare än sådana som eljest lyda under domkapitel, dock icke biskop. På grund av den utpräglat religiösa frågeställning det här gäller måste det nämligen anses lämpligast, att exempelvis prövningen huruvida en prästerlig befattningshavare inom fångvården på grund av avfall från kyrkans lära skall avgå från sin tjänst kommer att åvila domkapitlet och icke fångvårdsstyrelsen. Vilket domkapitel som i det särskilda fallet skall anses behörigt att upptaga frågan blir att avgöra enligt samma grunder som angivits vid 4 mom.

I 5 mom. har även upptagits föreskrift, att prästerlig befattningshavare, som avfallit från svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet samt att detsamma skall gälla om annan präst som avfallit från svenska kyrkans lära.

Till sist har i 6 mom. — förutom den förut berörda regeln att domkapitels beslut i vissa fall omedelbart går i verkställighet — intagits bestämmelsen, att ändring i domkapitlets beslut i de hänseenden som angivas i 2—5 mom. får sökas hos Konungen i ecklesiastikdepartementet. Besvären böra, såsom förut nämnts, prövas av regeringsrätten. För detta ändamål torde erfordras ändring i regeringsrättslagen, till vilken jag återkommer i annat sammanhang. Att, såsom Västerås domkapitel påfordrat, från besvärösförfarandet undantaga frågor om skiljande eller avstängande från prästämbetet har icke syntts mig kunna ifrågakomma.

Beträffande omröstningsreglerna i 17 § har, i stället för det nuvarande undantaget för rättegångsmål i domkapitlen, föreskrivits att i ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

I överensstämmelse med kommitténs förslag har slutligen i 20 § införts stadgandet, att åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. I samband därmed har i paragrafen intagits föreskrift att befogenhet, som enligt 13 § 3—5 mom. tillkommer domkapitlet beträffande präster i allmänhet, skall i fråga om biskop tillkomma Konungen. Prövningen torde böra ske i regeringsrätten, lämpligen på anmälan av justitiekanslersämbetet. Bestämmelse härom bör införas i regeringsrättslagen.

Inom departementet har därjämte utarbetats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster*. I denna paragraf stadgas för närvarande, att om den som åtnjuter emeritilön

blivit dömd prästämbetet förlustig, hans rätt till dylik lön skall vara förverkad vid den tid beslutet vunnit laga kraft. Eftersom enligt den nu föreslagna lagstiftningen avsättning från prästerlig befattning icke med nödvändighet skall medföra förlust även av prästämbetet, har det blivit nödvändigt att ändra nu ifrågavarande stadgande. Paragrafen föreslås därför skola få det innehållet, att om domstol förklarar att den som åtnjuter emeritilön förskyllt avsättning från den befattning, på grund varav han erhållit emeritilönen, hans rätt till lönen skall vara förverkad, när domen vinner laga kraft. Om domkapitlet fråntager någon prästämbetet på grund av hans förhållande efter det han lämnat sin prästerliga befattning, torde beslutet ej böra påverka hans rätt till emeritilön. Jag vill framhålla, att hela frågan om statliga befattningshavares rätt till pension, när domstol dömer till avsättning, bör bli va föremål för utredning. I samband därmed bör även nu förevarande stadgande uppmärksammas. En motsvarande ändring blir erforderlig i punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Det i vissa yttranden framförda önskemålet om skärpning av bestämmelserna om domstolarnas skyldighet att lämna uppgifter till domkapitlet torde böra övervägas i administrativ ordning.

Övergångsbestämmelser.

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 januari 1949 eller samtidigt med den föreslagna nya lagstiftningen om brott mot staten och allmänheten.

Av de författningar, vilkas upphävande kommittén föreslagit, kan förordningen den 29 juli 1812 angående åtskilliga omständigheter som böra iakttagas vid ändringssökande i konsistoriernas utslag väntas bli va upphävd i samband med antagandet av ett av mig förut denna dag anmält förslag till lag om fullföljd av talan från domkapitel m. m., som skall träda i kraft den 1 januari 1948. I stället torde sistnämnda lag böra upphävas genom nu förevarande förslag.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande över inom departementet upprättade förslag till

- 1) lag om tillägg till kyrkolagen;
- 2) lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall; och
- 3) lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel

måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av detta protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Thore Wisén.

Förslag
till
Lag
om tillägg till kyrkolagen.

Härigenom förordnas, med tillägg till kyrkolagen, som följer.

Avfaller någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, från kyrkans lära, vare han pliktig att avgå från befattningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Förslag
till
Lag
om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Härigenom förordnas som följer.

Åsidosätter vigselförrättare vad honom i sådan egenskap åligger beträffande annat än rent kyrklig ordning, dömes, ändå att det ej sker i utövning av befattning varmed ämbetsansvar är förenat, för tjänstefel till allmänt straff som i 25 kap. 4 § strafflagen sägs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom denna lag upphäves lagen den 12 november 1915 (nr 433) om ansvar för vigselförrättare i vissa fall.

F ö r s l a g

till

L a g**angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.**

Härigenom förordnas, att 2 § 4 mom. samt 13, 17 och 20 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

13 §.

1 mom. Domkapitel åligger att taga noggrann kännedom om stiftets förhållanden samt verksamt beflita sig om det kyrkliga livets vård och förkovran. Det skall genom erforderliga åtgärder tillgodose församlingarnas behov samt befrämja den kristna kärleksverksamheten och ungdomsvården inom stiftet. Vid fullgörandet av dessa uppgifter bör domkapitlet jämväl låta sig angeläget vara att, där så lämpligen kan ske, samarbeta med frivilliga organisationer för främjande av kyrklig och religiös verksamhet. Domkapitlet tillkommer vidare att hålla hand däröver, att stadgad kyrklig ordning iakttages, att hava inseende över prästerskapets ämbetsförvaltning och leverne ävensom att i övrigt fullgöra de särskilda åligganden med avseende å stiftets kyrkliga angelägenheter, som enligt vad därom i lag eller eljest är stadgat ankomma på domkapitel.

Om domkapitels befattning med undervisningsväsendet är särskilt stadgat.

2 mom. Åsidosätter innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, sin tjänsteplikt, äger domkapitlet tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader. Är brottet av svårare beskaffenhet, skall domkapitlet göra anmälan för åtal vid domstol.

3 mom. Står innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att han måste anses hava satt sin värdighet eller lämplighet som präst i fara, må domkapitlet för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger avstänga honom från utövningen av befattningen.

Ordinarie befattningshavare som sålunda avstänges från utövning av sin befattning äger under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner efter avdrag för vad som bör tillkomma den som förrättar tjänsten.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit genom lagakraftägande dom avsatt från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från präst-

ämbetet eller för viss tid, ej över ett år, avstängas därifrån. Har han genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, äger domkapitlet avstänga honom från prästämbetet intill dess han åter må träda i tjänstgöring.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet avstängas från prästämbetet under tid då han är suspenderad eller avstängd från utövningen av sin befattning.

Präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes ovärdig eller olämplig att vara präst, må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, avstängas därifrån.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han avfallit från svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som avfallit från svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som avfallit från svenska kyrkans lära.

6 mom. Den som icke åtnöjes med domkapitels beslut i något av de i 2—5 mom. angivna hänseenden äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet inom en månad från det han erhöi del av beslutet.

Beslut som avses i 3 eller 4 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

17 §.

För beslutförhet — — — slutet ense.

Falla vid omröstning i domkapitel rösterna lika för olika meningar, blir den mening beslut som biträdades av preses, dock att i ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

20 §.

Åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. Samma lag vare beträffande åtal mot stiftssekreterare för ämbetsbrott.

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 3—5 mom. sägs, Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom lagen upphävas lagen den 8 mars 1889 (nr 2 s. 1) om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, lagen den om fullföljd av talan från domkapitel m. m. samt vid kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel.

Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35)
om emeritilöner för präster.

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

7 §.

Förklarar domstol, att den som åtnjuter emeritilön förskyllt avsättning från den befattning, på grund varav han erhållit emeritilönen, vare hans rätt till lönen förverkad, när domen vinner laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Förslag

till

Förordning

om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Härigenom förordnas, att punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

18:o

Vad i fråga om emeritilön åt präst, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, finnes stadgat därom, att rätten till sådan lön skall vara förverkad, där den som åtnjuter lönen av domstol förklaras hava förskyllt avsättning, ävensom att emeritilön ej må i mät tagas eller med kvarstad beläggas, skall även gälla i fråga om emeritilön åt biskop.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1949.

Straffrättskommitténs förslag.

Förslag till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Den som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan skall, med iakttagande av vad i 2 och 3 §§ stadgas, vara underkastad ämbetsansvar enligt allmän lag.

Domkapitlet äge ock tilldela prästerlig befattningshavare varning eller suspendera eller avstänga honom från tjänstgöring efter ty i 4 och 6 §§ sägs, dock att vad där stadgas ej skall gälla biskop.

Från prästämbetet må präst inom svenska kyrkan skiljas eller avstängas allenast efter ty i 7 § sägs.

2 §.

Prästerlig befattningshavare som avfaller från svenska kyrkans lära skall dömas befattningen förlustig.

3 §.

Finnes prästerlig befattningshavare offentligen förkunna eller annorledes utsprida lärosats, som är stridande mot svenska kyrkans lära, eller bryta mot bestämmelser om kyrkans ordning, varde, där ej gärningen innefattar annat brott än tjänstefel, dömd såsom i 25 kap. 5 § strafflagen sägs. Samma lag vare, där sådan befattningshavare genom sitt leverne eller någon sin gärning sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst.

Innehar präst, som enligt denna paragraf förskyllt avsättning eller suspension, jämväl befattning som ej är prästerlig, skall domstolen allenast om särskilda skäl föranleda därtill avsätta eller suspendera honom från den befattningen.

4 §.

Äsidosätter prästerlig befattningshavare vad honom i de hänseenden som avses i 3 § åligger eller eljest sin tjänsteplikt, äger domkapitlet antingen tilldela honom varning eller suspendera honom på högst sex månader eller ock föranstalta om åtal vid domstol.

Vill ej allmän åklagare väcka åtal i fall som avses i första stycket, äge domkapitlet förordna särskild åklagare att utföra åtalet. Av domkapitel förordnad åklagare må ock i högre rätt fullfölja väckt åtal och på sätt stadgas om målsägande övertaga åtalet.

5 §.

Mål rörande avfall eller brott mot kyrkans lära eller ordning upptages omedelbart i hovrätt. Vid handläggning av sådant mål skall hovrätten bestå av presidenten och två ledamöter i hovrätten samt två av hovrätten tillkallade prästerliga ledamöter, den ene biskop och den andre prästvigd medlem av domkapitel eller teologisk fakultet. Har prästerlig ledamot ej förut avlagt domared, skall han före inträde i tjänstgöring avlägga sådan ed inför hovrätten.

6 §.

Står prästerlig befattningshavare under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att domkapitlet finner honom hava satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, må domkapitlet för tiden intill dess laga kraftägande dom föreligger avstånga honom från utövning av befattningen. Är prästerlig befattningshavare för sådant brott dömd till frihetsstraff eller böter utan att han tillika blivit avsatt eller suspenderad från befattningen, äger domkapitlet avstånga honom från utövning av befattningen, dock ej för längre tid än till dess tre månader förflutit från det domen vunnit laga kraft; i denna tid skall ej inräknas tid varunder den dömde undergår frihetsstraff.

Domkapitlets beslut jämlikt denna paragraf gånge i verkställighet utan hinder av klagan. Prästerlig befattningshavare som sålunda avstånges från utövning av sin befattning äge, om han innehar ordinarie tjänst i församling, under tiden åtnjuta de med tjänsten förenade löneförmåner, dock med avdrag av vad som hör tillkomma den som förrättar tjänsten.

7 §.

Den som blivit avsatt från prästerlig befattning må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid ej över ett år avstångas därifrån. Samma lag vare om annan präst utan prästerlig befattning, där han på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes ovärdig eller olämplig att vara präst.

För tid då prästerlig befattningshavare är suspenderad eller avstångd från utövningen av sin befattning må han ock av domkapitlet avstångas från prästämbetet.

Präst som avfallit från svenska kyrkans lära skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet, innehavare av prästerlig befattning dock först sedan han blivit avsatt därifrån.

8 §.

Den som icke åtnöjes med domkapitlets beslut i något av de i 4 § första stycket samt 6 och 7 §§ angivna hänseenden äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet sist å trettionde dagen efter den då han av beslutet erhöi del.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 194 .

Genom lagen upphävas lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, förordningen den 29 juli 1812 angående åtskilliga omständigheter, som böra iakttagas vid ändrings sökande i konsistoriernas utslag, samt vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel.

Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

Förslag till lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall.

Med upphävande av lagen den 12 november 1915 (nr 433) om ansvar för vigselförrättare i vissa fall förordnas som följer:

Viger särskilt förordnad vigselförrättare som ej är diplomatisk eller konsular ämbetsman, eller präst inom svenska kyrkan som ej innehar prästerlig befattning, eller präst i främmande trossamfund, då laga hinder mot äktenskapet möter eller utan att lysning eller annat kungörande i stadgad

ordning föregått, eller åsidosätter han eljest, beträffande annat än rent kyrklig ordning, vad honom i egenskap av vigselförrättare åligger, vare lag som i 25 kap. 5 § strafflagen sägs, dock att fängelse ådömes i stället för avsättning eller suspension; innehar den brottslige befattning som i 12 § samma kapitel anges, må han avsättas eller suspenderas därifrån.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 194 .

Förslag till lag om ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Härigenom förordnas, att 2 § 4 mom. samt 17 och 20 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

2 §.

4 mom. Vid handläggning av mål angående tillämpning av lagen om ansvar för ämbetsbrott av präst skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

17 §.

För beslutförhet — — — slutet ense.

Falla vid omröstning i domkapitel rösterna lika för olika meningar, blir den mening beslut, som biträdes av preses; dock att i mål angående tillämpning av lagen om ansvar för ämbetsbrott av präst skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

20 §.

Åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. Samma lag vare beträffande åtal mot stiftssekreterare för ämbetsbrott.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 194 .

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 16 oktober 1946.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 30 september 1946 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 20 september 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om tillägg till kyrkolagen;
- 2) lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall; och
- 3) lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn B. A. S. Petrén.

Förslagen föranledde följande yttranden:

Förslaget till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

13 §.

Justitieråden Lawski, Gyllenswärd och Nissen:

I 3 mom. första stycket stadgas möjlighet för domkapitlet att, då innehavare av prästerlig befattning står under åtal för brott, för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger avstänga honom från utövningen av befattningen. Denna möjlighet har gjorts beroende av att befattningshavaren satt sin värdighet eller lämplighet som präst i fara. Uttrycket är hämtat från 6 § i det av straffrättskommittén framlagda förslaget till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst. Av kommitténs motiv synes framgå, att uttrycket avser att utgöra en direkt motsvarighet till den i 25 kap. 7 § strafflagen uti kommitténs förslag till lagstiftning om brott mot staten och allmänheten upptagna förutsättningen att den brottslige visat sig vara ovärdig eller eljest uppenbarligen icke skickad att utöva tjänsten. Men i 6 och 7 §§ av sagda kapitel i det remitterade förslaget i ämnet har förutsättningen angivits vara,

att den brottslige visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava befattningen eller eljest i avsevärd mån skadat det anseende innehavaren av befattningen bör äga. Då i förevarande hänseende någon saklig skillnad mellan bestämmelserna i 25 kap. strafflagen och stadgandet i lagen om ämbetsbrott av präst lärare vara varken åsyftad eller lämplig, synes följdriktigheten kräva, att det i strafflagen använda uttryckssättet lägges till grund för avfattningen av det senare stadgandet. I enlighet härmed hemställles, att i 3 mom. förutsättningen för att åtalad innehavare av prästerlig befattning skall kunna avstängas från utövningen av denna anges på det sättet att omständigheterna skola vara sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga. Vidtages denna ändring i 3 mom., torde härav föranledas, att uttrycket »finnes ovärdig eller olämplig att vara präst» i 4 mom. tredje stycket utbytes mot orden »finnes hava i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga».

Regeringsrådet Kuylenstierna:

Det föreslagna stadgandet om avstängning från prästerlig befattning av befattningshavare som anses hava satt sin värdighet eller lämplighet som präst i fara anges av föredragande departementschefen överensstämma med vad straffrättskommittén i anslutning till gällande rätt föreslagit. Kommittén hänvisar till vad för närvarande gäller såtillvida att prästerlig befattningshavare, vilken åtalats för brott av allvarlig beskaffenhet, anses liksom nu böra avstängas. Möjligheten till avstängning bör emellertid enligt kommittén icke göras beroende av om straffskalan för brottet upptager avsättning eller annat svårare straff, eftersom enligt 25 kap. 7 § strafflagen i kommitténs förslag varje brott kan föranleda avsättning under förutsättning att den brottslige genom brottet visat sig vara ovärdig eller eljest uppenbarligen icke skickad att utöva tjänsten. Utan annan motivering än denna föreslog kommittén ett stadgande av samma innehåll som det nu i det remitterade förslaget upptagna. Man får av kommitténs motivering den uppfattningen att det i och för sig mindre klara uttrycket »värdighet eller lämplighet som präst» skall utgöra ett slags positiv motsvarighet till det negativa »ovärdighet eller olämplighet» som präst. Då uttrycket »värdighet som präst» närmast leder tanken på prästens uppträdande och det uppställda rekvisitet möjligen skulle kunna tolkas så att även en mindre brist härutinnan kunde föranleda avstängning, synes en ändring önskvärd. Jag ifrågasätter att — med viss anslutning till uttryckssättet i 25 kap. 7 § i förslaget till lag om ändring i strafflagen och 4 mom. tredje stycket i den nu ifrågasvarande paragrafen — såsom villkor för avstängning stadgas, att omständigheterna äro sådana att befattningshavaren måste anses ovärdig eller olämplig att tillsvidare utöva befattningen.

Lagrådet:

I 4 mom. stadgas — uti olika sammanhang — att domkapitlet under närmare angivna förhållanden kan avstänga präst från prästämbetet. Uttrycket

»avstänga» utgör emellertid den hävdvunna beteckningen enbart för sådan provisorisk skyddsåtgärd som behandlas i 3 mom.; och för denna användning synes det alltjämt böra förbehållas. En helt annan innebörd får uttrycket genom att begagnas om fall, som avses i 4 mom. Även om åtgärd av där avsett slag icke innefattar något egentligt straff, är den — bortsett från det i senare ledet av andra stycket upptagna fallet — likväl av jämförlig karaktär och innefattar en slutlig åtgärd. I 4 mom. torde följaktligen ordet »avstängas» böra utbytas mot annat uttryck, förslagsvis »förklaras obehörig att utöva prästämbet».

20 §.

Justitieråden Lawski och Nissen samt regeringsrådet Kuylenstierna:

Enligt departementschefens uttalande till remissprotokollet är det avsett att den befogenhet, som enligt andra stycket tillkommer Konungen, skall utövas av regeringsrätten. Enligt §§ 17 och 18 regeringsformen har regeringsrätten att i den omfattning, som bestämmes i särskild lag, pröva och avgöra besvär, som må hos Konungen fullföljas i statsdepartementen, samt att, i mål av beskaffenhet att kunna tillhöra dess slutliga prövning, upptaga och avgöra alla ansökningar, att Konungen må bryta dom åter, som vunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som försutten är. Det torde kunna sättas i fråga, om det kan anses med grundlagen överensstämmande att åt regeringsrätten uppdraga *avgörandet* av mål och ärenden av annat slag än de sålunda i regeringsformen omnämnda. Å andra sidan torde ärenden som avses i 13 § 5 mom. icke lämpligen böra prövas av Kungl. Maj:t i statsrådet utan bör avgörandet därav överlämnas åt myndighet, vars handläggning av ärendena kan ansluta sig till förfarandet inför domstol.

Då ärenden av förevarande slag kunna antagas bliva ytterligt sällsynta, synes en möjlighet vara att helt och hållet underlåta att reglera ifrågavarande spörsmål. För sådant ändamål kunde i andra stycket intagas allenast ett stadgande att bestämmelserna i 13 § 4 och 5 mom. ej skola äga tillämpning å biskop. En annan och kanske bättre utväg vore att även då fråga är om åtgärder mot biskop låta ärenden som avses i 13 § 3—5 mom. avgöras av domkapitlet med fullföljdsrätt till regeringsrätten. Med hänsyn till att dessa ärenden såsom nämnts lära bliva sällsynta torde avseende ej behöva fästas vid att det måhända kan synas mindre tilltalande att biskop i förevarande hänseende kommer att lyda under domkapitlet. Den sist förordade anordningen erfordrar, att i andra stycket i förevarande paragraf stadgas allenast att bestämmelserna i 13 § 3 mom. skola äga tillämpning å biskop.

Justitierådet Gyllenswärd:

Stadgandet i § 17 mom. 2 regeringsformen, enligt vilket Konungens rätt att pröva och avgöra (administrativa) besvär uppdrages regeringsrätten och som står i motsats till stadgandet i mom. 1 av samma paragraf därom att Konungens (judiciella) domsrätt skall uppdragas högsta domstolen, behöver

enligt min mening ej tolkas på sådant sätt att det utgör hinder för att till regeringsrätten överlämna den omedelbara prövningen av de i 13 § 3—5 mom. utav remissförslaget avsedda ärenden som angå biskop. Sådant ärende är i fråga om denne ämbetsman icke av annan beskaffenhet än då det rör lägre prästerlig befattningshavare. Skillnaden är uteslutande processuell och består däri att man — på sätt skett även inom andra jämförliga områden av statsförvaltningen — till undvikande av att underlydande skola nödgas fälla dom angående dem överordnad uti en enda instans sammanfört den handläggning och prövning som eljest fördelar sig å nämnda instans och en närmast lägre. Att avfattningen av grundlagsbudet skulle ha valts i syfte att uti ifrågavarande hänseende göra regeringsrättens kompetens mindre omfattande än högsta domstolens för motsvarande fall giva förarbetena till de i samband med regeringsrättens instiftande genomförda ändringarna i regeringsformen heller icke någon anledning antaga. Framhållas må ock, att regeringsrätten redan tidigare ansetts vara behörig att omedelbart avgöra vissa ärenden, nämligen frågor om undantagande från offentligheten av handlingar som i mål angående meddelande av patent — där regeringsrätten har att pröva anförda besvär — inkomma till Konungen (se prop. nr 176 vid 1944 års riksdag s. 140). Likaså kan erinras, att ända från början lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt innehållit föreskrifter varigenom funktioner tillagts regeringsrätten vilka överhuvud ej omförmälas i §§ 17, 18 och 26 regeringsformen, i det att enligt 4 § sagda lag regeringsrätten har att i vissa fall avgiva utlåtande över ansökningar om meddelande av dispens eller om vidtagande av annan åtgärd vilken ankommer på beslut av Kungl. Maj:t i statsrådet. Och senare ha ytterligare åligganden av liknande slag tillkommit; sålunda skall enligt 11 § lagen den 23 maj 1924 om förvärvande och förlust av svenskt medborgarskap regeringsrättens yttrande inhämtas innan Kungl. Maj:t i statsrådet prövar ansökan av en person att erhålla förklaring om att han är svensk medborgare. Därest det emellertid anses, att ståndpunkt nu icke bör tagas till berörda, i första hand statsrättsliga tolkningsfrågor, och följaktligen den i 20 § sista stycket av förslaget upptagna bestämmelsen utgår, är jag ense med lagrådets övriga ledamöter beträffande hur i hithörande del den tillämnade lagstiftningen lämpligen kan utformas.

Promulgationsbestämmelserna.

Lagrådet:

Slutorden i andra stycket, enligt vilket vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel upphäves, innebär borttagande av såväl den judiciella domsrätt över lärarpersonal vid vissa läroverk och seminarier som den disciplinära domsrätt över samma lärarpersonal, som enligt ordalagen i kyrkolagen och andra författningar — men ej i realiteten — kvarstår hos domkapiteln. Att ordet domsrätt använts medför emellertid den icke åsyftade effekten att också den disciplinära myndighet, domkapiteln utöva dels — omedelbart — över sina befattningshavare dels

— såsom besvärsinstans — över bl. a. klockare, bortfaller. Det synes därför lämpligare att stadgandet utbytes mot föreskrift om upphävande av vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel över lärarpersonal vid läroverk och seminarier, så ock av vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot bestämmelserna i den nu föreslagna lagen.

Övriga lagförslag.

Dessa lämnades av *lagrådet* utan erinran.

Ur protokollet:

Bertil Crona.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 november 1946.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och med statsrådet Quensel lagrådets den 16 oktober 1946 avgivna utlåtande över den 20 september 1946 till lagrådet remitterade förslag till

- 1) lag om tillägg till kyrkolagen;
- 2) lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall; och
- 3) lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

Lagrådet har förordat vissa redaktionella jämkningar beträffande 13 § 3 och 4 mom. samt promulgationsbestämmelserna i förslaget till lag angående ändring i lagen om domkapitel. 13 § 3 mom. och 4 mom. ha med anledning härav jämkats i enlighet med vad tre ledamöter föreslagit; 13 § 4 mom. har tillika jämte promulgationsbestämmelserna ändrats på sätt lagrådet enhälligt hemställt.

I fråga om 20 § andra stycket i samma lagförslag ha tre av lagrådets ledamöter givit uttryck åt tvivel om grundlagsenligheten av att, på sätt jag har avsett, åt Kungl. Maj:t i regeringsrätten uppdraga att såsom första instans pröva frågor om skyldighet för biskop att avgå vid avfall samt om vissa andra ingripanden mot biskop. De tvivelsmål som sålunda uttalats ha utförligt bemötts av den fjärde ledamoten av lagrådet. Under åberopande av de skäl för vilka han redogjort anser jag mig böra vidhålla den ståndpunkt som jag i förevarande hänseende intog vid remissen av förslaget till lagrådet.

Med förmälan att förslaget till lag om ämbetsansvar för vigselförrättare i vissa fall icke torde vara av kyrkolags natur hemställer föredraganden, att från kyrkomötet måtte inhämtas dels yttrande huruvida kyrkomötet efter ändringar i anmärkta hänseenden godkänner förslagen till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567)

om domkapitel dels ock yttrande över de vid protokollet den 20 september 1946 fogade förslagen till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster och till förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till kyrkomötet skall avlåtas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Thore Wisén.

Nr 25.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med förslag till lag om tillägg till kyrkolagen m. m.

Till Konungen.

I skrivelse till kyrkomötet den 1 november 1946, nr 9, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, förklarat Sig vilja från kyrkomötet inhämta

dels yttrande, huruvida kyrkomötet godkände vid skrivelsen fogade förslag till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel,

dels ock yttrande över skrivelsen jämväl bifogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster och till förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

I ärendet har kyrkolagsutskottet avgivit betänkande, nr 18, varav tryckt exemplar här bifogas.

Under hänvisning till vad utskottet anfört får kyrkomötet i underdånighet *dels*, såvitt angår de till godkännande av kyrkomötet framlagda lagförslagen, med förklarande att kyrkomötet funnit vissa jämkningar böra företagas i dessa förslag, anmäla, att kyrkomötet för sin del godkänt de förslag till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel, som framlagts av utskottet i oförmälda betänkande, nr 18,

dels ock förklara sig icke hava något att erinra mot de vid skrivelsen fogade förslagen till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster och till förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Stockholm den 6 december 1946.

Underdånigst.

E. EIDEM.

G. H. Berggren

Nr 18.

Kyrkolagsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 9, med förslag till lag om tillägg till kyrkolagen m. m.

I en den 1 november 1946 dagtecknad, till kyrkolagsutskottets handläggning hänskjuten skrivelse, nr 9, har Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 20 september och den 1 november 1946 samt lagrådets protokoll för den 16 oktober 1946, från kyrkomötet begärt dels yttrande huruvida kyrkomötet godkänner vid skrivelsen fogade förslag till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel, dels ock yttrande över skrivelsen likaledes bifogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster och till förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

De lagförslag, som genom Kungl. Maj:ts nu ifrågavarande skrivelse förelagts kyrkomötet, innefatta en genomgripande omläggning av lagstiftningen om straff för ämbetsbrott av präst och om ordningen för beivrandet av sådana brott.

Utskottet.

De nuvarande bestämmelserna i ämnet, vilka äro av kyrkolags natur och återfinnas i lagen den 8 mars 1889 om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, innebära att ämbetsbrott av präst uppdelats i två grupper. Den ena gruppen, som väsentligen omfattar brott vid fullgörandet av prästerliga ämbetsuppgifter med betydelse även utanför kyrkans område såsom lysning, vigsel och kyrkobokföring samt vården och förvaltningen av egendom som prästen i kraft av sitt ämbete omhänderhar, bestraffas enligt 25 kapitlet allmänna strafflagen och mål om hithörande brott höra under de allmänna domstolarna. Den andra gruppen omfattar närmast brott, genom vilka prästen förbryter sig enbart i sin egenskap av kyrkans tjänare, såsom då han förkunnar villolära eller gör sig skyldig till förseelser i sitt leverne. För denna grupp av brott äro straffen bestämda i 1889 års lag och mål härom upptagas i första instans av domkapitlet.

Enligt det förevarande lagförslaget skall 1889 års lag upphävas utan att ersättas av någon ny motsvarande lag med särskilda bestämmelser om ämbetsbrott av präst och om forum för mål härom. Detta innebär, att präster-

liga befattningshavare helt föras in under bestämmelserna om straff för ämbetsbrott i 25 kapitlet allmänna strafflagen, samt att alla mål om ämbetsbrott av präst skola upptagas av de allmänna domstolarna. En följd av förslaget är vidare, att lagstiftningen om vilka straff som skola vara stadgade för ämbetsbrott av präst och om hur rättegången i hithörande mål skall vara ordnad icke längre kommer att vara av kyrkolags natur.

Utskottet upptar till en början frågan om de prästerliga befattningshavernas inordnande under 25 kapitlet allmänna strafflagen. I denna del får förslaget ses mot bakgrund av den nya lydelse, som ifrågavarande strafflagskapitel avses skola erhålla enligt den 10 maj 1946 till lagrådet remitterat förslag till lag om ändring i strafflagen. För utskottet har det här gällt att bedöma, för det första huruvida de ämbetsbrott av präst, för vilka straff nu äro utsatta i 1889 års lag, kunna väntas bliva enligt de föreslagna nya stadgandena i 25 kapitlet allmänna strafflagen bestraffade på ett sätt som svarar mot kyrkans intressen och den kyrkliga ordningens behov, och för det andra huruvida det kan anses vara för kyrkan förenat med vådor att bestämmelserna om straff för ämbetsbrott av präst icke längre bliva av kyrkolags natur.

I det förra hänseendet ger herr biskopen Brilioths tidigare omnämnda motion anledning att särskilt uppmärksamma frågan om straffet för överträdande av prästs tystnadsplikt. Härom stadgas för närvarande i 2 § av 1889 års lag, att präst, som om hemligt skriftermål röjer vad honom enligt kyrkolagen icke är tillåtet att uppenbara, skall avsättas. Enligt förslaget skulle detta brott i stället bliva att hänföra under 25 kapitlet 3 § allmänna strafflagen enligt nyssnämnda till lagrådet remitterade förslag, varest upptagits ett stadgande av innehåll att, om ämbetsman yppar vad han är pliktig att hemlighålla eller olovligen utnyttjar sådan hemlighet, han, där ej gärningen eljest är särskilt belagd med straff, skall för brott mot tystnadsplikt dömas till suspension eller avsättning samt, om skäl därtill äro, tillika dömas till fängelse; i ringa fall skall straffet allenast vara böter. Vid sidan om det i 2 § av 1889 års lag ensamt upptagna straffet avsättning öppnas sålunda möjlighet att låta även andra straffarter komma till användning. För kyrkan är biktens helgd av utomordentligt stor betydelse och berör själva grundvalarna för hennes själavårdande gärning. Ur kyrklig synpunkt är det därför en angelägenhet av högsta vikt, att prästens förpliktelser härutinnan stå under en sträng straffsanktion. Mot denna bakgrund har man att se den nuvarande regeln om avsättning i hithörande fall. Enligt utskottets mening kunna emellertid undantagssituationer tänkas, i vilka en präst brutit mot sin tystnadsplikt under sådana omständigheter att det skulle innebära en obillig hårdhet, om straffet icke kunde bliva annat än avsättning. Med hänsyn härtill och då de verkligt allvarliga fallen måste antagas även i fortsättningen komma att föranleda avsättning, finner sig utskottet icke på nu ifrågavarande punkt böra förordna någon annan lösning än den av såväl straffrättskommittén som Kungl. Maj:t föreslagna.

Beträffande ytterligare ett i 1889 års lag behandlat brott finnes särskild

anledning att pröva, huruvida den föreslagna nya lagstiftningen erbjuder tillräckliga garantier för att straff alltjämt skall inträda i den utsträckning, som är påkallad ur kyrkans synpunkter. I 9 § första stycket av 1889 års lag stadgas, att om präst inlåter sig med hantering eller köpslagan, som icke anstår hans ämbete, eller såsom sakförare befattar sig med utförande av rättegångar, som icke röra honom eller hans ämbete, eller genom eget förvållande ligger i kiv och osämja med ämbetsbröder eller åhörare eller eljest åstadkommer uppenbar förargelse genom sitt leverne eller någon sin gärning, utan att brott är begånget, varå straff efter allmän strafflag eller särskild författning bör följa, han skall dömas till varning, mistning av ämbetet på viss tid eller avsättning. I detta stadgande åsyftade företeelser skola enligt förslaget åtkommas genom en allmän bestämmelse om straff för tjänstefel i 25 kapitlet 4 § allmänna strafflagen enligt det till lagrådet remitterade förslaget. Sistnämnda föreslagna lagrum föreskriver att, om ämbetsman av försummelse, oförstånd eller oskicklighet åsidosätter vad honom åligger enligt lag, instruktion eller annan författning, särskild föreskrift eller tjänstens beskaffenhet, han, där ej gärningen utgör tjänstemissbruk eller eljest är särskilt belagd med straff, skall för tjänstefel dömas till böter eller suspension. Är felet grovt, skall straffet vara avsättning eller suspension; om skäl äro därtill, skall tillika dömas till fängelse.

En tillämpning av det sålunda föreslagna stadgandet på prästerliga befattningshavare möter svårighet däri att, medan de flesta andra ämbetsmäns åligganden äro preciserade i författningar av instruktionell natur, motsvarande föreskrifter för prästernas del huvudsakligen få sökas i den på grund av sin ålderdomlighet svårtillämpade kyrkolagen. Särskilt i fråga om vilka krav som skola ställas på en prästs allmänna livsföring, hade det därför i och för sig varit önskvärt att vid sidan om kyrkolagen kunna hänvisa till ett modernare stadgande. Straffrättskommittén hade också bl. a. föreslagit en särskild straffbestämmelse för prästerlig befattningshavare, som genom sitt leverne eller någon sin gärning sätter i fara sin värdighet eller lämplighet som präst. Chefen för justitiedepartementet har emellertid icke funnit erforderligt att upptaga något sådant stadgande och har såsom motivering härför anfört, att enligt vad som föreslagits i 25 kapitlet 4 § allmänna strafflagen såsom tjänstefel straffbelades icke endast överträdande av särskilda författningar och föreskrifter utan även åsidosättande av vad som ålåg ämbetsmannen enligt tjänstens beskaffenhet i och för sig. Tydligt vore, har departementschefen vidare anfört, att den särskilda beskaffenheten av prästerlig tjänst måste anses ålägga innehavaren av sådan befattning stränga krav i fråga om hansandel och allmänna livsföring. De särskilda kraven på prästers oförvitlighet i leverne hade även kommit till uttryck bl. a. i 19 kapitlet 28 § kyrkolagen, varest exempelvis föreskrevs att prästerna skulle föra ett gudfruktigt, ärligt och ärbart leverne. Erinras kunde också om bestämmelsen i tjuogoåttonde punkten i prästerskapets privilegier om prästernas skyldighet bl. a. att föra ett gudligt, nyktert och beskedligt leverne. Även om sistnämnda båda lagrum vore så ålderdomliga att de icke längre lämn-

pade sig att direkt åberopas, gåve de uttryck för vad som enligt sakens natur måste anses åvila prästerna i fråga om oförvitlig vandel. Ett beteende som stode i strid häremot fölle därför enligt departementschefens mening under den allmänna bestämmelsen om straff för tjänstefel.

Med hänsyn till detta uttalande av departementschefen, vilket ger befogad anledning förvänta att det föreslagna stadgandet i 25 kapitlet 4 § strafflagen även i nu ifrågavarande avseende skall bliva tillämpat på ett sätt som tillgodoser kyrkans behov, har utskottet även i förevarande punkt funnit sig kunna biträda förslaget. Utskottet finner emellertid i och för sig önskvärdt att till underlättande av lagtillämpningen prästs ämbetsplikt såväl beträffande levernet som i andra avseenden bleve inskriven i mera tidsenligt avfattade lagbud. Enligt utskottets mening bör därför frågan om en modernisering av kyrkolagen i hithörande delar eller annan lagstiftning i ämnet snarast upptagas. Den precisering av prästs ämbetsplikt, som härigenom skulle åvägabringas, komme att automatiskt bliva avgörande även för tillämpningen av 25 kapitlet 4 § strafflagen.

Det sist sagda leder över till frågan, huruvida överförandet av bestämmelserna om straff för prästs ämbetsbrott från kyrkolagens till den allmänna strafflagens område i och för sig kan godkännas av kyrkan. Med avseende å denna fråga må framhållas, att överförandet gäller endast själva straffbestämmelserna, varemot stadgandena om vad som utgör prästs ämbetsplikt såsom kyrkans tjänare alltjämt skola höra hemma i kyrkolagen eller i annan lagstiftning av kyrkolags natur och följaktligen icke kunna upphävas eller ändras utan kyrkomötets medverkan. Detta gäller även tystnadsplikten i fråga om vad som anförtrots präst vid hemligt skriftermål. Då herr biskopen Brilioth såsom motivering till sin förut omnämnda motion anfört, att det av principiella skäl vore angeläget att denna prästens tystnadsplikt alltjämt bleve fastslagen genom ett särskilt, i kyrkolagen ingående stadgande, må sålunda hänvisas till att själva de grundläggande stadgandena om förbud för präst att yppa vad som berättats honom vid hemligt skriftermål, vilka äro inrymda i 7 kapitlet kyrkolagen, icke upphävas genom det nu förevarande lagförslaget. Förslaget innebär i denna del endast, att bestämmelserna om straffet för överträdande av denna i kyrkolagen fastslagna ämbetsplikt bliva att söka i den allmänna strafflagens kapitel om straff för ämbetsbrott. Då kyrkomötets rätt att medverka vid fastställande av vad som i detta och andra avseenden skall utgöra ämbetsbrott av präst sålunda blir bevarad, synas några avgörande invändningar icke kunna göras mot att prästerliga befattningshavare i fråga om straffen för sådana brott inordnas under strafflagens allmänna bestämmelser om ämbetsbrott.

På grund av de överväganden, för vilka nu redogjorts, har utskottet icke funnit anledning motsätta sig att bestämmelserna om straff för ämbetsbrott av präst i 1889 års lag upphävas utan att ersättas av några motsvarande nya straffbestämmelser av kyrkolags natur.

Utskottet upptar härefter frågan om den ordning, i vilken ämbetsbrott av prästerliga befattningshavare böra beivras. I denna del finner utskottet, att

de skäl som av straffrättskommittén och chefen för justitiedepartementet anförts mot bibehållandet av domkapitlen såsom domstolar måste anses övertygande. Utskottet anser emellertid angeläget att vid den överflyttning av domkapitlens nuvarande domsrätt till de allmänna domstolarna, som sålunda blir nödvändig, kyrklig-teologisk sakkunskap blir företrädd vid handläggningen av hithörande mål i den mån en sådan särskild sakkunskap är behöfvlig. Detta har straffrättskommittén velat uppnå genom att föreslå, att mål rörande brott mot kyrkans lära eller ordning skulle upptagas omedelbart i hovrätt, samt att vid handläggning av sådant mål såsom meddomare i hovrätten skulle tjänstgöra två av hovrätten tillkallade prästerliga ledamöter, den ene biskop och den andre prästvigd medlem av domkapitel eller teologisk fakultet. Vad kommittén i denna del föreslagit har emellertid blivit föremål för erinringar från åtskilliga remissinstanser. Invändningarna ha bl. a. gått ut på, att den erforderliga särskilda sakkunskapen här liksom eljest borde tillföras domstolarna i form av sakkunnigutlåtanden. Departementschefen har även funnit, att några särregler om forum för mål angående ämbetsbrott av präst eller om domstolarnas sammansättning i sådana mål icke borde uppställas. Utskottet, som finner sig kunna förorda detta Kungl. Maj:ts förslag, vill emellertid under hänvisning till de förut omnämnda remissyttrandena framhålla, att det beträffande mål om alla slags ämbetsbrott av präst i hans egenskap av kyrkans tjänare måste anses vara av största vikt att kyrkans synpunkter på fallet bliva klarlagda för domstolen, och att detta i allmänhet bäst torde ske genom att någon representant för kyrkan är tillstädes vid domstolsförhandlingarna för att såsom sakkunnig muntligen tillhandagå med upplysningar. Vissa garantier för att så skall komma att tillgå finnas för närvarande i tjugofjärde punkten av prästerskaps privilegier, varest bl. a. stadgas att innan prästmans sak av världslig domare företages, sådant skall kungöras biskopen och konsistorium, som då hava att förordna en fullmäktig att vara tillstädes vid sakens rannsakande i världsligt forum och göra vid processen i samma sak de påminnelser som å konsistorii vägnar kunna prövas nödiga. (Angående de mål beträffande vilka detta stadgande torde kunna anses tillämpligt jfr kungl. resolutionen den 1 oktober 1754 angående de tillfällen då konsistorium till prästs eller skollärares biträde fullmäktig förordna bör och huru anmälan därom hos konsistorium göras skall.) Måhända borde emellertid dessa ålderdomliga stadganden ersättas med andra bestämmelser, som vore mera samstämda med nya rättegångsbalkens regler om hörande av sakkunniga men likväl alltjämt beredde kyrkan garantier i nu ifrågakörande hänseende.

På grund av vad sålunda anförts finner utskottet intet vara att erinra mot att jämväl de processuella bestämmelserna i 1889 års lag upphävas utan att ersättas av några motsvarande nya särbestämmelser för handläggningen av mål angående ämbetsbrott av präst.

Utskottet övergår härefter till en detaljgranskning av de framlagda lagförslagen i övrigt.

Dessa inledas med ett förslag till lag om tillägg till kyrkolagen av innehåll att, om någon som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst avfaller från kyrkans lära, han skall vara pliktig att avgå från befattningen. Vad sålunda föreslagits innebär, att en sådan förändring av en prästs religiösa åskådning, som medför att han icke längre kan omfatta den svenska kyrkans grundläggande trossatser, för framtiden icke skall behandlas som ett brott och föranleda avsättning utan i stället endast medföra civil skyldighet att avgå från innehavd prästerlig befattning. Den tanke, som sålunda kommit till uttryck i lagtexten och som fullständigas av vad i motiven uttalats om att präst som av nu ifrågavarande anledning avgår från sin befattning bör kunna komma i åtnjutande av emeritilön, finner utskottet vara även ur kyrklig synpunkt riktig. Den föreslagna lagen får därför betecknas som ett betydelsefullt framsteg i vår kyrkolagstiftning. I fråga om själva lagtextens avfattning anser utskottet emellertid, att det mera skulle överensstämma med det föreslagna nya stadgandets anda, om ordet »avfaller» utbyttes mot något ord, som bättre svarar mot den ovan angivna uppfattningen att den religiösa åsiktsförändringen icke innebär brott. Med hänsyn härtill förordar utskottet, att uttrycket »avfaller från kyrkans lära» utbytes mot »övergiver kyrkans lära». Någon saklig förskjutning av innebörden i Kungl. Maj:ts förslag kan uppenbarligen icke anses ske genom denna ändring. Motsvarande språkliga ändring blir erforderlig i 13 § 5 mom. i förslaget till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 om domkapitel.

Vad därefter angår förslaget till lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 om domkapitel är till en början anledning att stanna inför vad som i 13 § 2 och 3 mom. föreslagits om domkapitels disciplinära befogenheter i förhållande till prästerliga befattningshavare som lyda under domkapitlet. Att dylika befogenheter tillerkännas domkapitlet är en naturlig följd av att deras nuvarande domsrätt föreslås skola upphävas. Utformningen av förslagens bestämmelser i ämnet har emellertid på en punkt skett utan tillgodoseende av önskemål, åt vilka kyrkomötet tidigare givit uttryck. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 november 1936, nr 12, har kyrkomötet nämligen hemställt om utredning huruvida och i vilken form bestämmelser kunde meddelas som beredde domkapitel ökade möjligheter att där uppenbar skada för församlinglivet skulle vållas, därest straffad präst omedelbart efter det straffet utståtts återinträdde i tjänstgöring i sin församling, vidtagna åtgärder till förebyggande av dylik skada. Vid 1938 års kyrkomöte har därefter av herrar biskopar Brilioth och Aulén väckts motion åsyftande bl. a. att präst måtte kunna tvångsvis försättas ur tjänstgöring samt erhålla emeritilön, där varken skyldighet föreligger att avgå enligt emeritilönelagen eller han av domstol dömts eller kan dömas till avsättning men han gjort sig skyldig till förseelser i levernet av den art, att det är uppenbart orimligt att han besörjer församlingsvården i samma församling där förseelserna begåtts och där hans fortsatta ämbetsgöring kan

tänkas bli snarare nedbrytande än uppbyggande. Motionen har av kyrkomötet med skrivelse den 28 november 1938, nr 33, överlämnats till Kungl. Maj:t under anhållan att de i motionen anförda synpunkterna, som ägde sammanhang med kyrkomötets förut omnämnda skrivelse den 4 november 1936, måtte vinna beaktande vid prövningen av däri avsedd fråga. Det nu föreliggande lagförslaget upptar visserligen i 13 § 3 mom. första stycket ett stadgande om prästerlig befattningshavares avstängande från utövningen av sin befattning, men domkapitlets rätt att vidtaga sådan åtgärd är begränsad av villkoret att befattningshavaren skall stå under åtal för brott och att omständigheterna skola vara sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga; avstängning får vidare endast ske för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger. Straffrättskommittén hade däremot med anledning av vad kyrkomötet anført i de förut omnämnda båda skrivelserna föreslagit även införande av rätt för domkapitlet att från utövning av befattningen avstänga prästerlig befattningshavare, vilken för brott, varigenom domkapitlet funne honom hava satt i fara sin värdighet eller lämplighet som präst, blivit dömd till frihetsstraff eller böter utan att han tillika blivit avsatt eller suspenderad; sådan avstängning skulle dock icke få avse längre tid än intill dess tre månader förflutit från det domen vunnit laga kraft.

Att departementschefen icke upptagit denna av kommittén föreslagna bestämmelse torde framför allt få ses mot bakgrunden av innehållet i 25 kapitlet 7 § allmänna strafflagen i det till lagrådet remitterade strafflagsförslaget. Enligt detta stadgande skall ämbetsman som dömes till straffarbete på grund av brott, för vilket han ej förskyllt ämbetsstraff enligt vad förut i kapitlet sägs, tillika varda avsatt; om särskilda skäl föranleda därtill, skall han dock kunna bibehållas i tjänsten och skall i sådant fall kunna dömas till suspension. Förskyller han fängelse eller böter, skall tillika dömas till avsättning, om han genom brottet visat sig uppenbarligen icke vara skickad att innehava tjänsten, eller till suspension, om han eljest i avsevärd mån skadat det anseende som innehavaren av befattningen bör äga. De vidsträckta möjligheter, som sålunda öppnats för att avsätta eller suspendera ämbetsmän som genom begångna brott visat sig olämpliga för fortsatt upprätthållande av sina befattningar, voro icke för handen då kyrkomötets förut berörda skrivelser tillkommo. Vidare må framhållas, att departementschefen funnit det vara tydligt, att domstolarna i förekommande fall måste taga särskild hänsyn till de prästerliga befattningarnas ömtåliga beskaffenhet, när de prövade om suspension borde följa å brott. Med hänsyn till vad sålunda förekommit finner utskottet ej skäl att i nu förevarande avseende göra någon erinran mot vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Däremot synes förslaget i ett annat hänseende böra fullständigas. För det fall att domkapitlet jämlikt 13 § 2 mom. beslutat suspendera en prästerlig befattningshavare finnes nämligen icke i förslaget någon bestämmelse, som berättigar domkapitlet att avstänga vederbörande från utövningen av befattningen för tiden intill dess beslutet om suspensionen vun-

nit laga kraft. Bestämmelser av dylikt innehålla återfinnas emellertid i åtskilliga nu gällande stadgar och instruktioner för ämbetsverk och även i 29 § 1 mom. tredje stycket kungl. instruktionen den 4 januari 1937 för domkapitlen, varest dessas disciplinära befogenheter i förhållande till den egna personalen regleras. Uppenbart är att behov av en sådan bestämmelse kan komma att göra sig gällande även när det är fråga om att i disciplinär väg inskrida mot innehavare av prästerliga befattningar som lyda under domkapitlet. Om domkapitlet skulle sakna befogenhet att med omedelbar verkan från tjänstgöring avstänga en präst, som domkapitlet funnit böra suspenderas för ett ämbetsfel av den art att han icke lämpligen kan få förbli i tjänst, bleve följden att domkapitlet i alla sådana fall tvingades att anmäla prästen till åtal; för dylikt fall medger nämligen förslaget enligt 13 § 3 mom. domkapitlet möjlighet att besluta omedelbar avstängning. Detta skulle innebära en icke oväsentlig faktisk inskränkning av de disciplinära befogenheter som i 13 § 2 mom. tillerkänts domkapitlen. På grund härav vill utskottet förorda, att såsom ett nytt stycke i 13 § 3 mom. införes ett stadgande av innehåll, att, om domkapitel beslutat om suspension av prästerlig befattningshavare, domkapitlet ock, till dess beslutet vunnit laga kraft, skall äga avstänga honom från utövningen av befattningen.

Vad angår det återstående innehållet i förslaget till lag angående ändring i lagen om domkapitel, är den mest betydelsefulla nyheten att, enligt vad i 13 § 4 mom. föreslagits, frågan om prästs skiljande från prästämbetet lösts ur sitt straffprocessuella sammanhang och helt överförts till domkapitlens kompetensområde. I motiveringen till förslaget i denna del har departementschefen bl. a. anfört att han i överensstämmelse med straffrättskommittén funnit det lämpligaste vara, att liksom kyrkan ensam förlämnar prästämbetet det också skall ankomma på kyrkan att fråntaga någon hans prästämbete. Detta klara uttalande, som ur kyrkans synpunkt innebär en viktig principdeklaration, måste hälsas med tillfredsställelse. Genom att utgå från denna principiella grund medför lagförslaget även praktiskt betydelsefulla verkningar. Medan för närvarande världslig domstols dom å avsättning från prästerlig befattning automatiskt medför även förlust av prästämbetet, skall för framtiden kyrklig myndighet från fall till fall självständigt pröva huruvida en avsättningsdom även bör föranleda prästens skiljande från prästämbetet. På motsvarande sätt skall domkapitlet, då någon suspenderats från en prästerlig befattning, pröva huruvida han skall förklaras obehörig att under suspensionstiden utöva prästämbetet. Domkapitlet skall vidare från prästämbetet kunna skilja präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga. Den befogenhet, som härigenom tillerkänts kyrkan på ett för henne viktigt område, finner utskottet vara av stort värde.

I betraktande av det nyss återgivna motivuttalandet av departementschefen vill det måhända förefalla mindre följdriktigt att, på sätt i 13 § 6 mom. föreslagits, klagan över domkapitels beslut i hänseende som angives i 4

mom. i samma paragraf skall få föras hos Konungen i ecklesiastikdepartementet. Utskottet har emellertid måst finna detta vara av praktiska skäl ofrånkomligt, eftersom domkapitels beslut varigenom någon skiljes från prästämbetet synes av hänsyn till denne böra kunna underkastas prövning i någon högre instans på samma sätt som fallet är med närmast jämförbara beslut av andra myndigheter. Då någon kyrklig myndighet med ställning av överinstans i förhållande till domkapitlen icke finnes, måste i nu förevarande fall klagan föras hos Kungl. Maj:t. Ur motiven till förslaget må framhållas, att nu ifrågavarande besvärsmål avses komma att hänvisas till regeringsrätten och sålunda bliva föremål för domstolsmässigt avgörande; detta måste betecknas såsom en fördel. Vid bedömandet av denna fråga må även hållas i minnet, att även för närvarande mål, i vilka domkapitel dömt till prästämbetets förlust, fullföljas till världslig överinstans. Det för kyrkan väsentligaste är emellertid att enligt lagförslaget prästämbetet icke skall kunna frångävas någon utan att initiativet härtill utgått från den kyrkliga myndigheten.

I detta sammanhang har utskottet vidare funnit anledning att uppmärksamma ett uttalande av straffrättskommittén i motiven till 7 § i dess förslag till lag om ansvar för ämbetsbrott av präst. Kommittén har nämligen där givit uttryck åt den uppfattningen att det förhållandet, att skiljande från prästämbetet icke längre bleve något egentligt straff, icke skulle medföra någon inskränkning i Konungens rätt att meddela nåd. Departementschefen har icke berört denna fråga, och hur den besvaras inverkar icke på avfattningen av de i förslaget ingående lagtexterna. Utskottet vill emellertid för sin del draga i tvivelsmål, huruvida den av straffrättskommittén företrädde uppfattningen verkligen är riktig. Därest skiljande från prästämbetet icke längre blir ett i brottmål ådömt straff utan göres beroende av domkapitlets prövning utifrån rent kyrkliga synpunkter, torde man kunna fråga sig, om här finnes utrymme för någon Kungl. Maj:ts nåd. Tanken att så skulle vara förhållandet synes vidare icke vara väl förenlig med det av utskottet förut framhållna motivuttalandet att kyrkan ensam förlänar prästämbetet.

Utöver vad nu angivits har utskottet icke funnit anledning till erinran mot de nu ifrågavarande lagförslagen.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att kyrkomötet måtte, med avslag å motionen nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 9,

A) med förklarande att kyrkomötet funnit vissa jämkningar böra företagas i de genom skrivelsen framlagda förslagen till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel, för sin del godkänna följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

1) Lag om tillägg till kyrkolagen.

Härigenom förordnas, med tillägg till kyrkolagen, som följer.

Avfaller någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, från kyrkans lära, vare han pliktig att avgå från befattningen.

Där någon, som innehar prästerlig befattning inom svenska kyrkan eller eljest i allmän tjänst, övergiver kyrkans lära, vare han pliktig att avgå från befattningen.

—————

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

—————

2) Lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

Härigenom förordnas, att 2 § 4 mom. samt 13, 17 och 20 §§ lagen den 13 november 1936 om domkapitel skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

2 §.

4 mom. Vid handläggning av ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall den i 12 § omförmälde stiftssekreteraren hava säte och stämma i domkapitlet.

13 §.

1 mom. Domkapitel åligger att taga noggrann kännedom om stiftets förhållanden samt verksamt beflita sig om det kyrkliga livets vård och förkovran. Det skall genom erforderliga åtgärder tillgodose församlingarnas behov samt befrämja den kristna kärleksverksamheten och ungdomsvården inom stiftet. Vid fullgörandet av dessa uppgifter bör domkapitlet jämväl låta sig angeläget vara att, där så lämpligen kan ske, samarbeta med frivilliga organisationer för främjande av kyrklig och religiös verksamhet. Domkapitlet tillkommer vidare att hålla hand däröver, att stadgad kyrklig ordning iakttages, att hava inseende över prästerskapets ämbetsförvaltning och leverne ävensom att i övrigt fullgöra de särskilda åligganden med avseende å stiftets kyrkliga angelägenheter, som enligt vad därom i lag eller eljest är stadgat ankomma på domkapitel.

Om domkapitels befattning med undervisningsväsendet är särskilt stadgat.

2 mom. Asidosätter innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, sin tjänsteplikt, äger domkapitlet tilldela honom varning eller suspendera honom under högst tre månader. Är brottet av svårare beskaffenhet, skall domkapitlet göra anmälan för åtal vid domstol.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

3 mom. Står innehavare av prästerlig befattning, som lyder under domkapitel, under åtal för brott och äro omständigheterna sådana att han satt i fara det anseende innehavaren av befattningen bör äga, må domkapitlet för tiden intill dess lagakraftägande dom föreligger avstånga honom från utövningen av befattningen.

Har domkapitel fattat beslut om suspension av prästerlig befattningshavare, äger domkapitlet ock, till dess beslutet vunnit laga kraft, avstånga honom från utövningen av befattningen.

Ordinarie befattningshavare som sålunda avstånges från utövning av sin befattning äger under tiden åtnjuta med tjänsten förenade löneförmåner efter avdrag för vad som bör tillkomma den som förrättar tjänsten.

4 mom. Har prästerlig befattningshavare blivit genom lagakraftägande dom avsatt från sin befattning, må han av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma. Har han genom lagakraftägande dom befunnits skyldig till förfarande, varå avsättning kunnat följa, men jämlikt 5 kap. 5 § strafflagen förklarats fri från ansvar och i anslutning härtill erhållit tjänstledighet, äger domkapitlet förklara honom obehörig att utöva prästämbetet intill dess han åter må träda i tjänstgöring.

Prästerlig befattningshavare må av domkapitlet förklaras obehörig att utöva prästämbetet under tid då han är suspenderad eller avstångd från utövningen av sin befattning.

Präst utan prästerlig befattning, som på grund av sitt leverne eller någon sin gärning finnes hava i avsevärd mån skadat det anseende han såsom präst bör äga, må av domkapitlet skiljas från prästämbetet eller för viss tid, ej över ett år, förklaras obehörig att utöva detsamma.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han avfallit från svenska kyrkans lära.

5 mom. Domkapitel tillkommer att upptaga och avgöra fråga om skyldighet för prästerlig befattningshavare att avgå från sin befattning på den grund att han *övergivit* svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som avfallit från svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som avfallit från svenska kyrkans lära.

Prästerlig befattningshavare, som *övergivit* svenska kyrkans lära och avgått från befattningen, skall av domkapitlet skiljas från prästämbetet. Samma lag vare om annan präst som *övergivit* svenska kyrkans lära.

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

6 mom. Den som icke åtnöjes med domkapitels beslut i något av de i 2—5 mom. angivna hänseenden äger hos Konungen söka ändring genom besvär, vilka skola hava inkommit till ecklesiastikdepartementet inom en månad från det han erhöi del av beslutet.

Beslut som avses i 3 eller 4 mom. går i verkställighet utan hinder av klagan, där ej annorlunda förordnas.

17 §.

För beslutförhet — — — slutet ense.

Falla vid omröstning i domkapitel rösterna lika för olika meningar, blir den mening beslut som biträdes av preses, dock att i ärenden som avses i 13 § 2—5 mom. skall gälla vad i allmän lag stadgas om brottmål.

20 §

Åtal mot biskop för ämbetsbrott eller mot annan ledamot i domkapitel för förbrytelse som han i denna sin egenskap begår skall upptagas omedelbart av hovrätt. Samma lag vare beträffande åtal mot stiftssekreterare för ämbetsbrott.

Med avseende å biskop tillkommer befogenhet, som i 13 § 3—5 mom. sägs, Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

Genom lagen upphävas lagen den 8 mars 1889 (nr 2 s. 1) om straff för ämbetsbrott av präst och om laga domstol i sådana mål, lagen den om fullföljd av talan från domkapitel m. m. samt vad kyrkolagen och andra författningar innehålla om domsrätt för domkapitel över lärarpersonal vid läroverk och seminarier, så ock vad i övrigt finnes i lag eller särskild författning stridande mot bestämmelserna i nya lagen.

Mål, vari rättegång i domkapitel inletts före nya lagens ikraftträdande, skall behandlas enligt äldre lag.

B) förklara sig icke hava något att erinra mot de vid skri-
velsen fogade förslagen till

1) **L a g**

angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35)
om emeritilöner för präster.

Härigenom förordnas, att 7 § lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

7 §.

Förklarar domstol, att den som åtnjuter emeritilön förskyllt avsättning från den befattning, på grund varav han erhållit emeritilönen, vare hans rätt till lönen förverkad, när domen vinner laga kraft.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1949.

2) F ö r o r d n i n g

om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel.

Härigenom förordnas, att punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlönande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

18:o.

Vad i fråga om emeritilön åt präst, som avses i lagen om reglering av prästerskapets avlöning, finnes stadgat därom, att rätten till sådan lön skall vara förverkad, där den som åtnjuter lönen av domstol förklaras hava förskyllt avsättning, ävensom att emeritilön ej må i mät tagas eller med kvarstad beläggas, skall även gälla i fråga om emeritilön åt biskop.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1949.

Stockholm den 29 november 1946.

På kyrkolagsutskottets vägnar:
HARDY GÖRANSSON.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1946.

N ä r v a r a n d e:

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE.]

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anför efter gemensam beredning med statsrådet Quensel:

I skrivelse till kyrkomötet den 1 november 1946, nr 9, har Kungl. Maj:t, under återopande av skrivelsen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, förklarat sig vilja från kyrkomötet inhämta bland annat yttrande huruvida kyrkomötet godkände vid skrivelsen fogade förslag till lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel.

I skrivelse den 6 december 1946, nr 25, har kyrkomötet, under hänvisning till vad kyrkolagsutskottet anfört i utskottets betänkande nr 18 och med förklarande att kyrkomötet funnit vissa jämkningar böra företagas i nämnda förslag, anmält, att kyrkomötet för sin del godkänt de lagförslag, som framlagts av utskottet i omförmälda betänkande.

Föredraganden hemställer härefter, att lagrådets utlåtande måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet genom utdrag av protokollet inhämtas över de av kyrkomötet för dess del godkända lagförslagen, i vad desamma skilja sig från de vid Kungl. Maj:ts skrivelse fogade lagförslagen i samma ämnen.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Thore Wisén.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 24 januari 1947.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 7 januari 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementensärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 30 december 1946, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över av kyrkomötet för dess del godkända förslag till *lag om tillägg till kyrkolagen och lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel*, i vad förslagen skilde sig från de vid Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet den 1 november 1946 fogade lagförslagen i samma ämnen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av hovrättsassessorn B. A. S. Petrén.

Lagrådet lämnade förslagen, i vad de utgjorde föremål för lagrådets granskning, utan erinran.

Ur protokollet:

Ake Mossler.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet och med statsrådet Quensel:

Genom beslut den 30 december 1946 beslöt Kungl. Maj:t inhämta lagrådets utlåtande beträffande de av 1946 års kyrkomöte godkända förslagen till *lag om tillägg till kyrkolagen* samt *lag angående ändring i lagen den 13 november 1936 (nr 567) om domkapitel*, i vad dessa lagförslag skilde sig från av Kungl. Maj:t i skrivelse till kyrkomötet framlagda lagförslag i samma ämnen. I utlåtande den 24 januari 1947 lämnade lagrådet ifrågavarande lagförslag, i vad de utgjorde föremål för lagrådets granskning, utan erinran.

Under hänvisning jämväl till protokollet över justitiedepartementsärenden för den 1 november 1946 hemställer föredraganden, att Kungl. Maj:t måtte, *dels* jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga nyssnämnda båda lagförslag ävensom det i nyss omförmälda protokoll omnämnda förslaget till *lag om ämbetsansvar för vigsselförrättare i vissa fall*, *dels ock* föreslå riksdagen att antaga de i samma protokoll nämnda, av kyrkomötet godkända förslagen till *lag angående ändrad lydelse av 7 § lagen den 9 december 1910 (nr 141 s. 35) om emeritilöner för präster* samt till *förordning om ändrad lydelse av punkt 18:o förordningen den 27 november 1936 (nr 578) med ändrade bestämmelser för biskoparnas avlöande jämte nya grunder för dispositionen av därtill avsedda medel*.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.